

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Vida Bajorūnienė

Edukologijos magistrantūros
studentė

**IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PROCESO
EFEKTYVINIMAS MENINE VEIKLA**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
doc. dr. D. Malinauskienė

Šiauliai, 2006

Darbas originalus

V.Bajorūnienė

TURINYS

SUMMARY	
ĮVADAS	3
1. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIMO MENINE VEIKLA TEORINIAI PAGRINDAI	
1.1. Ikimokyklinis amžius kaip sėkmingos socializacijos prielaida	6
1.2. Socialinės kompetencijos ugdymas vaikystėje - socializacijos proceso dalis	12
1.3. Vaikų meninė raiška įvairiose pedagoginio poveikio ugdymo sistemose:	19
1.3.1. R.Šteinerio pedagogika ir vaikų meninė raiška	19
1.3.2. M.Montesori pedagogika ir vaikų meninė raiška	21
1.3.3. Sh.Suzuki „Motinos kalbos metodas“	23
2. Į SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIMĄ ORIENTUOTOS VAIKŲ MENINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO YPATYBĖS	
2.1. Vaikui aktualios meninės veiklos samprata ir ypatumai	25
2.2. Socialinės patirties raiškos ypatybės vaikų meninėje veikloje	27
3. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIMO MENINE VEIKLA EMPIRINIS TYRIMAS	
3.1. Tyrimų organizavimas ir imties charakteristikos	31
3.2. Pedagogų požiūrio į vaiko socializacijos proceso efektyvumą menine veikla analizė	37
3.3. Tėvų požiūrio į vaiko socializacijos proceso efektyvumą menine veikla analizė	46
IŠVADOS	51
REKOMENDACIJOS	52
LITERATŪRA	53
PRIEDAI	56

IVADAS

Temos aktualumas. Tradicinėje pedagogikoje įprasta, kad suaugę perduoda visuomenėje nusistovėjusias socialines normas vaikui ir taip jį „daro“ socialia būtybe. Modernusis pedocentrizmas prioritetus teikia jau turimai, sukauptai vaiko patirčiai ir, per jos raišką, vaiko turimos patirties rekonstrukcijoms socialumo link, t.y. vaiko turimą patirtį per jam aktualią veiklą rekonstruoja į naujos kokybės socialiai vertingą patirtį (A.Juodaitytė (2002; 2003), J.Kievišas (1997), V.Matonis (1991; 2000), A.Gaižutis (1988; 1993), A.Katinienė ir A.Vaičienė (2001), O.Monkevičienė (2001), N.Denzin (1997), F.Elkin (1983), C.D.Alper (1992) ir kt.).

Laikantis tokių metodologinių prieigų, pedagogams iškyla būtinybė ieškoti tokių veiklos formų, kurios ikimokyklinio amžiaus vaikams būtų savalaikės ir aktualios, savyje koncentruotų socialinės kompetencijos raiškai būdingus bruožus, būtų priimtina ir nesudėtinga savo raiškos priemonėmis ir forma.

Kaip žinia, ikimokykliniame amžiuje vaikams aktualios tos veiklos formos, kurių metu vaikas gali išreikšti savo pasaulėjautą, pasaulėmatą, pateikti jam priimtina ir patrauklia forma savo unikalią sampratą apie aplinkoje vykstančius reiškinius ir sutinkamus objektus. Tokia veikla galima būtų laikyti vaikų meninę veiklą. Meno ir su konkrečiomis jo formomis susijusios veiklos (muzikinės, teatrinės, choreografinės, dailės) aktualumą ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui lemia keletas svarbių priežasčių.

Pirmiausia tai, kad meninė veikla, kaip veiklos forma išlaiko savo patrauklų, linksminamąjį (hedonistinį) ir kt. pobūdį.

Antra, jau minėjome, kad ikimokyklinio amžiaus vaikams raiškos poreikis yra didelis, o amžiaus tarpsnis sąlygoja, kad pasirinktos konkrečiam meno žanrui būdingos raiškos priemonės pedagogui yra dar lengvai įvaldomos, nesudėtingos, todėl vaikų veikloje nesudėtingai taikomos.

Trečia, vaikams meninė veikla yra neatsiejama nuo pagrindinės jų veiklos - žaidimo, jis čia funkcionuoja kaip savita žaidimo forma. Tai sudaro palankias prielaidas per vaikui aktualią meninę veiklą skatinti vaiko turimos socialinės patirties raišką bei atsiveria galimybės tą patirtį plėtoti, tobulinti, palaipsniui keičiant ją į socialiai vertingą patirtį.

Todėl kyla klausimas, kokia ir kaip turi būti organizuojama vaikų meninė veikla, kad ja remiantis būtų galima efektyvinti vaikų socializacijos procesą. Šis klausimas ir apibrėžia šio darbo **pedagoginę problemą.**

A.Juodaitytė (2002) teigia, kad atsivėrus pedagogikoje naujoms tarpdisciplininio mąstymo galimybėms ir susiformavus konceptualiam požiūriui į vaikystę, kaip į savaiminę ugdymo vertybę,

kurios esmė – lanksti vaiko vidinės socialinės organizacijos struktūra, besireiškianti per sąveiką su aplinka, atsirado galimybės išsamiau analizuoti socializacijos procesus vaikystėje siejant juos su ugdymu. Ypač daug ugdomosios galios šiame amžiaus tarpsnyje turi meninis ugdymas.

Tyrimo objektas - ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimas.

Tyrimo hipotezės:

- Meninė veikla ikimokyklinėse įstaigose gerina ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją.
- Meninis ugdymas teigiamai veikia svarbiausius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius.
- Meninė veikla gerina svarbiausias vaiko ugdymo(si) kompetencijas.

Šio **darbo tikslas** — ištirti ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimo menine veikla ypatybes

Tikslą konkretinantys **uždaviniai:**

- Išanalizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso teorines prielaidas.
- Išanalizuoti ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimo menine veikla teorines prielaidas.
- Ištirti tėvų požiūrį į ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimą menine veikla.
- Ištirti pedagogų požiūrį į ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimą menine veikla.
- Pateikti išvadas ir rekomendacijas

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, interviu, matematinė statistika. Statistinei duomenų analizei naudojome šiuos metodus: aprašomąją statistiką (vidurkiai, procentai, diagramos); chi kvadrato kriterijų; testų vidiniam patikimumui įvertinti Kronbacho alfos koeficientą. Pateikdami rezultatus nurodome statistinių hipotezių patikimumą. Naudojome tokius statistinių išvadų patikimumo lygius: $p > 0,05$ – nepatikima, $p < 0,05$ - patikima, $p < 0,01^*$ - labai patikima, $p < 0,001^{**}$ - itin patikima.

Tyrimo bazė ir imtis. Tyrimas buvo atliktas 3 etapais:

1 etapas. Vaikų tyrimas, kuris buvo atliktas 2004 m. Kauno „Girstučio“ ir „Etiudo“ vaikų darželiuose. Tyrime dalyvavo 3,5 – 6 metų 40 vaikų. Tyrimo rezultatai ir išvados pateiktos kursiniame darbe.

2 etapas. 2005 metų lapkričio – 2006 metų gruodžio mėnesiais vyko pedagogų tyrimas, kuriame dalyvavo Kauno ikimokyklinio ugdymo įstaigų „Girstutis“, „Želmenėlis“, M.Montessori, Valdorfo, „Etiudas“, „Vaikystė“ ir „Daigelis“ 114 auklėtojų.

3 etapas. 2006 metų sausio – vasario mėnesiais atlikta tėvų apklausa, kurioje dalyvavo Kauno ikimokyklinio ugdymo įstaigų „Girstutis“, „Želmenėlis“, M.Montessori, Valdorfo, „Etiudas“, „Vaikystė“ ir „Daigelis“ 131 ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvas.

Darbas susideda iš įvado, teorinės ir praktinės dalies, išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo bei priedų. Darbe, siekiant pagrįsti darbo hipotezes, aiškiname meno sąvoką, funkcijas, analizuojame ikimokyklinio amžiaus ir socializacijos sampratą, pateikiame harmoningos asmenybės ugdymo kryptis, taip pat analizuojame pedagogų bei psichologų požiūrį į bendrą vaikų meninį ugdymą, t.y. į ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą daile ir muzika, pateikiame žymių pedagogų ugdymo sistemas apie meninę raišką.

Praktinėje darbo dalyje hipotezes bandėme įrodyti tyrimu. Aiškinomės pedagogų, dirbančių su ikimokyklinio amžiaus vaikais, ir tėvų, auginančių šio amžiaus vaikus, nuomonę apie meninio ugdymo (muzikos, dailės) įtaką ikimokyklinio amžiaus vaiko socializacijai.

Remiantis teorinės literatūros analize ir atliktų tyrimų rezultatais buvo suformuluotos išvados ir pateiktos rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir tėvams.

1. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIMO MENINE VEIKLA TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Ikimokyklinis amžius kaip sėkmingos socializacijos prielaida

Mokslo požiūriu – vienas svarbiausių visuomenės tobulumo požymių yra jos atsakinga pažiūra į vaikystę. Juk čia prasideda žmogaus brendimas, formuojasi jo individualus charakteris, kūrybinės galimybės (Montessori, 2000; p.10).

Vaikas yra asmenybė, kuri veržiasi į visuomenę. Visas aplink jį kilęs judėjimas yra reikšmingas. Todėl vaikystė – labai intensyvus žmogaus gyvenimo laikotarpis, susijęs ne tik su gana pastebimais biologiniais pakitimais (brendimu), bet svarbiausia – su socializacijos procesu, nuolatinio individo santykių su aplinkine tikrove ir kultūra gilėjimu. Bendraudamas su suaugusiais, vaikas įsisavina specifinius elgesio būdus, pažintinius ir vertinamuosius įgūdžius, poreikį gėrėtis ir žavėtis įvairiomis meno formomis. Rezultatyvus bendravimas būna tada, kai tarp suaugusio ir vaiko atsiranda jautrus vidinis ryšys, o tai efektyvu naudojant meną vaikų pasaulyje. Visais žmogaus ugdymo būdais siekiama vieno tikslo – ugdyti harmoningą asmenybę. Vaikų ugdymas per meną turi savitą tikslą – ugdyti estetinę ir meninę kultūrą, diegti meilę grožiui, mokytis subtiliai elgtis, žadinti saviraiškos ir kūrybos poreikį. Tiesiogiai siedamasis su vaiko ugdymo raidos sritimis, menas socializuoja vaiką bei ugdo jo individualumą, kūrybines galias (Gaižutis, 1988; p.4).

Pedagogikoje vaikystė dažniausiai apibrėžiama kaip žmogaus amžiaus tarpsnis. L.Jovaiša (1993; p.251) vaikystę apibūdina „kaip žmogaus amžiaus laikotarpį nuo 1 iki 11 – 12 metų“ ir skirsto ją į tris etapus: ankstyvoji vaikystė (1 – 3 m.; pirmoji vaikystė (4 – 7 m.); antroji vaikystė (nuo 8 iki 11 – 12 m.).

Kiti mokslininkai pateikia kitokią vaikystės periodizaciją. Vaikystė kaip amžiaus tarpsnis yra apibūdinamas ir per ankstyvąją (3 – 7 m.), viduriniąją (7 – 10 m.), vyresniąją (10 – 13 m.) vaikystę.

Ankstyvoji vaikystė gali būti įvardijama ir kaip ikimokyklinė, o vidurinioji ir vyresnioji – kaip jaunesnioji mokyklinė (Juodaitytė, 2003; p.112).

J.Laužikas (1992; p. 365) akcentavo, kad vaiko amžius ir vaikystės trukmė yra sąlyginės kategorijos, interpretuojančios vaiko socialinės prigimties sklaidą, teigė, jog socialiniai – kognityviniai pasiekimai vaikystėje priklauso nuo kultūros, nes per ją „vaikas eina į didžiąją kultūrą“.

Ankstyvoji ikimokyklinė vaikystė (nuo 3 iki 6 – 7 m.) yra gana ilgas vaiko gyvenimo tarpsnis. Socialinės sąlygos šiuo metu sudėtingos: šeima „išsiplečia“ iki gatvės, miesto, šalies. Vaikas

„atranda“ žmoniškųjų santykių ir veiklos įvairovę bei socialinių funkcijų pasaulį. Jis jaučia stiprų norą įsitraukti į suaugusiųjų gyvenimą ir aktyviai jame dalyvauti. Tačiau visa tai jam dar yra nepasiekiamo, nors jo noras būti savarankiškam yra gana stiprus. Dėl šio prieštaravimo ir plėtojasi vaidmenų žaidimas, kaip savarankiška vaikų veikla, kurioje vaikai imituoja ir modeliuoja suaugusiųjų socialinį gyvenimą.

Ankstyvoji ikimokyklinė vaikystė – vaikų kūrybinės raiškos etapas. Ikimokyklinukas turi savitą, ypatingą mąstymo logiką, paklūstančią regimųjų vaizdinių dinamikai. Šiuo periodu ryškėja vaikų kūrybinė vaizduotė. Kaip teigia A.Juodaitytė (2003), vaikystės periodo psichinių, socialinių pasiekimų realizavimas yra įmanomas tik per tam tikras veiklos sritis, visų pirma – per žaidimą, piešimą, konstravimą ir kt. Šių veiklos rūšių atitinkamas organizavimas ir rūpinimasis jų tobulinimu, priklausomai nuo vaiko sukauptos patirties, turi lemiamos įtakos visiems vaiko psichinės raidos dariniams (mąstymui, kalbai, vaizduotei ir kt.), o drauge ir socialiniam vaiko asmenybės tapsmui.

A.Gučas (1990) teigia, kad ikimokyklinio amžiaus (3 – 6 m.) vaikui pagrindinė veikla – žaidimas. Vaikas žaisdamas atlieka įvairius judesius, veiksmus, vartoja daiktus. Kadangi jis negali atlikti suaugusiųjų veiksmų su daiktais, tai žaisdamas juos imituoja arba vartoja jų kopijas (žaislus). Vartodamas žaidimui įvairius daiktus, vaikas iš dalies susipažįsta su visuomenės patyrimu, kas be galo svarbu vaiko socializacijos procesui.

Ankstyvojoje ikimokyklinėje vaikystėje vaikas pradeda savarankiškai vaikščioti, įvaldo erdvę, pradeda geriau joje orientuotis; išmoksta ne tik atskirti žodžius, bet ir kalbėti, žaisti, piešti; pažįsta pirmąsias raides; ieško platesnių socialinių kontaktų; sugeba dalyvauti grupės veikloje, kooperuotis; laikosi nurodymų (Jovaiša, 1993; p.251).

G.Iben (1989) nurodo, kad įvairios žaidimo priemonės vaikams yra lyg tiltas tarp jų ir išorinio pasaulio. Tai padeda vaikams gauti įspūdžių iš išorinio pasaulio ir suprasti, kad daiktais galima išreikšti jausmus. Daiktams yra suteikiama konkreti edukacinė reikšmė. Medžiagos padeda vaikams:

1) transformuoti jausmus į veiklą:

- pyktis ir džiaugsmas perkeliamas į plastiliną ar molį;
- troškimas būti dideliu, stipriam nukreipiamas į vaiko statomą pastatą, kurį jis pats gali apibūdinti kaip „pats aukščiausias“;
- pavasario saulėta nuotaika pateikiama rausva, geltona, šviesiai žalia spalvomis;

2) įkūnyti idėjas per formas ir sąvokas:

- namas iš kaladėlių, kaip tikras namas, turi būti užrakintas;
- kelias iš kaladėlių turi judėti;

- tiltas aukštas ir „einantis“ per upę;
- 3) įspūdžius transformuoti į „produktus“:
- sausainis iš plastilino ar molio turi būti apskritas ir plokščias;
 - nuspalvintas suaugęs žmogus turi ilgas kojas ir plačią šypseną (A.Juodaitytė, 2003; p.250).

Ankstyvoji ikimokyklinė vaikystė yra tas laikotarpis, kai suaugusieji savo nuostatomis formuoja vaiko elgesį, adaptavimosi visuomenėje būdus. Ugdyti – tai prisiderinti prie vaiko išgyvenimų, galvosenos, kalbos, išmanymo, tai tyrinėti ir pažinti jo originalų vidinį pasaulį ir fizinės bei dvasinės raiškos savitumą. Ugdytas yra derinamas prie vaiko subrendimo, jo vidinio pasaulio (Andriekienė, Ruzgienė, 2001).

B.Bitinas (1996) nurodo, kad tikslinga ieškoti poveikio, reikšmingumo rodiklių, nes asmenybėje įsitvirtina ir pradeda dominuoti tos socialinės vertybės, kurios jai reikšmingos. Tokia signalų, informuojančių apie tai, kas reikšminga asmenybei sistema yra:

- a) vaikų aktyvumas;
- b) jautrumas vieni kitiems ir toms problemoms, su kuriomis jie susiduria;
- c) asmenybės emociniai išgyvenimai (intelektiniai, moraliniai, estetiniai), sužadinantys teigiamą arba neigiamą asmenybės santykį su tikrove.

Jų dėka objektyvios socialinės vertybės tampa varomosiomis asmenybės elgesio jėgomis, nuostatomis, įpročiais, poreikiais.

Pasak J.Vaitkevičiaus (1994) svarbiausias harmoningos asmenybės ugdymo tikslas – padaryti laimingą vaiko dabartį ir ateitį, o tam svarbiausia „įauginti“ vaiką į visuomenę, t.y. socializuoti. **Vaiko socializacija** apibūdinama socialinės patirties perėjimu ir aktyviu atgaminimu veikloje ir bendravime. Vaikas perima socialinį patyrimą, kai yra ugdomas, t.y., kai jį tikslingai lavina kiti žmonės, ir kai jį veikia atsitiktiniai, dažnai prieštaringi socialiniai veiksniai.

Daugiausia vaiko socialinį vystymąsi lemia mokymas ir auklėjimas. Socialinio vystymosi komponentai nurodomi šie: įvairių socialinės aplinkos reiškinių pažinimas, individualios ir bendros veiklos įgūdžių įgijimas, kultūros pažinimo ir perėmimo socialiniai, psichologiniai ir pedagoginiai mechanizmai.

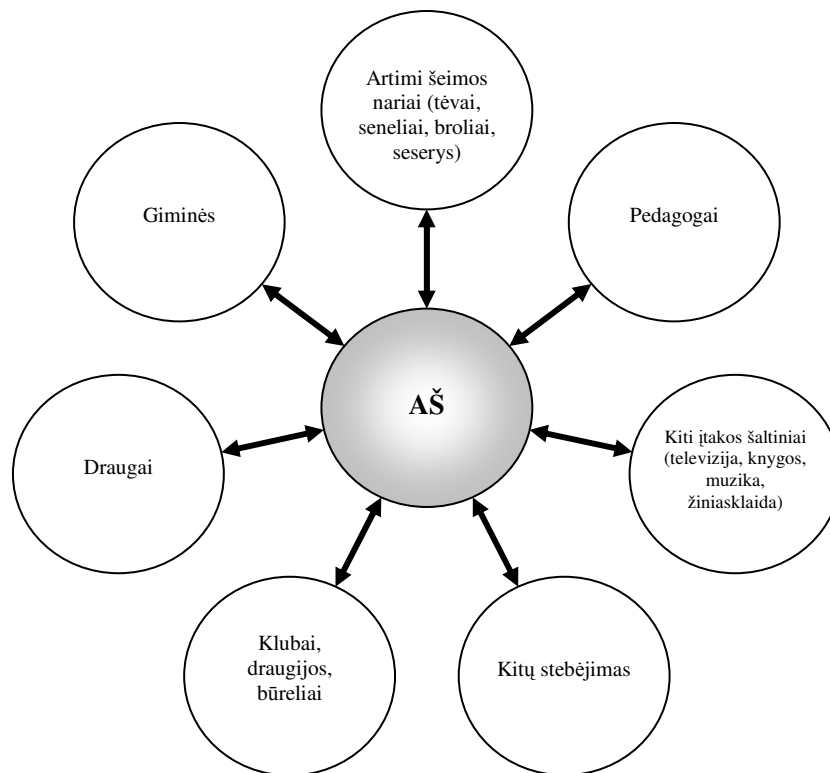
B.Bitinas (1996) socializaciją apibrėžia kaip biologinės būtybės tapsmą socialia būtybe, asmenybe. Psichologijos žodyne (1993) socializacija apibrėžiama kaip istoriškai sąlygotas socialinės patirties perėmimas ir aktyvus atgaminimas individo veiklos ir bendravimo procese. Individas

perima socialinį patyrimą, kai yra ugdomas (t.y. tada, kai jį tikslingai formuoja kiti žmonės), kai jį veikia įvairūs, dažnai prieštaringi, socialiniai veiksniai.

Socializacija - visuomeniškai vertingos asmenybės formavimas per kryptingą ugdymą ir aplinkos veiksmus. Ši sociologijos terminą perima pedagogai, ir jis žymi visą auklėjimo (siaurąja prasme) procesą (pasaulėžiūros formavimąsi, patriotinį, dorovinį, drausminį, estetinį auklėjimą). Plačiaja prasme socializacija reiškia visą asmenybės formavimo procesą, rengiant individą savarankiškam gyvenimui visuomenėje (Jovaiša, 1993; p.220).

Socializacijos procesas – tai procesas, kurio metu individai integruojasi į esamą visuomenę, įsisavindami vertybes, normas ir simbolius per šeimą, mokyklą, kalbą ir aplinką, perimdami bendrąją kultūrą. Socializacija reprezentuoja prisitaikymą ir mokymąsi (Vaikas visuomenėje ir jo socializacija, 1998; p.53).

K.Miškinis (2003; p. 20 – 21) teigia, kad socializacija – tai visuomeniškai vertingos asmenybės formavimas per kryptingą ugdymą ir aplinkos veiksmus. Socializacijos vyksme mokomasi skirti, kas teisinga ir kas neteisinga, kas gera ir kas bloga, kas dera ir kas nedera ir pan. K.Miškinis pateikė svarbiausius žmogaus socializacijos įtakos šaltinius (žr. 1 pav.).

1 pav. Žmogaus socializacijos įtakos šaltiniai (pagal K.Miškinį, 2003; p. 21)

Kaip matyti 1 paveiksle, žmogaus socializacijai įtakos turi įvairūs šaltiniai, pirmiausiai tai artimiausi žmonės (tėvai, seserys, broliai, seneliai). Taip pat vaiko socializaciją įtakoja ir giminės bei draugai. Vaikui tenka kiekvieną dieną su jais bendrauti, keistis informacija. Žiūrint televizorių, stebint kitus, lankant įvairius būrelius formuojasi vaiko įgūdžiai reikalingi jo sėkmingai socializacijai. Labai svarbus socializacijos šaltinis – pedagogai. Jie ne tik ugdo vaiko kompetencijas, bet ir sudaro sąlygas joms vystytis.

Socializacija - ne tik ilgalaikis, bet ir daugkartinis, nuolat pasikartojantis, dinamiškas procesas. Ji padeda individui ne tik įsijungti į visuomenės gyvenimą, bet ir įgyti socialinį statusą, vaidmenis, o kartu socialiai keistis. Socializacijos pagrindu vyksta potencialių kiekvienos asmenybės galimybių ir gebėjimų realizacija. Socializacija yra vienas svarbiausių normalaus visuomenės funkcionavimo, socialinės tvarkos palaikymo ir stabilizavimo veiksnių.

S.Gudelis (2000) teigia, kad socializacija – tai socialinės patirties perėmimas ir atgaminimas individo veiklios ir bendravimo procese. Jos dėka individas tampa asmenybe ir įgyja:

- socialinį pažinimą;
- normų, pozicijų, vaidmenų supratimą ir vertinimą;
- praktinės veiklos įgūdžių, įpročių;
- vertybinių orientacijų sistemą;
- galimybę įsijungti į aktyvią kūrybinę veiklą.

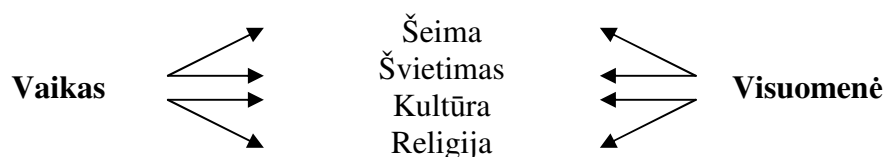
Socializacija vaikystėje – tai procesas ir rezultatas, kai aktyviomis vaiko pastangomis įsisavinama socialinė patirtis, kurią jis perima aktyviai sąveikaudamas su socialine aplinka, iš pradžių tik ją domėdamasis, toliau ją stebėdamas, o dar vėliau tiesiogiai sąveikaudamas su ja. Iš pradžių patirtis yra tik atgaminama, o vėliau interpretuojama ir savitai transformuojama (Juodaitytė, 2002; p.77). Vykstant šiems procesams, vaikas formuojasi ir kaip individualybė, ir kaip asmenybė. Socializacija vaikystėje – tai procesai, kurių metu vaikas, įsisavindamas socialinį patyrimą, jį interiorizuoja tokiu būdu, kad galėtų susidaryti savivaizdį „aš“, kuris ir išreiškia vaiko kaip individo ir asmenybės unikalumą.

A.Juodaitytė (2003; p.288 – 289) pateikia 5 – 6 metų vaikų socializavimo(si) sritis:

- visuomenė;
- saviraiška;
- šeima;
- darželis.

Mokslininkai A.Lukoševičius ir A.Ruzgienė (1996) teigia, kad socialinis vystymasis prasideda ankstyvajame amžiuje. Daug reikšmės vaikams perimti socialinį patyrimą turi tautos kultūra, papročiai, gyvenimo būdas, religija, pedagoginiai veiksniai.

Visuomenė viena ar kita forma visada padaro tikslingą poveikį asmenybei. Struktūriškai visuomenę sudaro daugybė tarpusavio sąveikos ryšiais susijusių socialinių institucijų – istoriškai susiklosčiusių visuomeninio žmonių gyvenimo reguliavimo formų. Būtent per jas ir vyksta vaiko socializacija. Įvairių socialinių institucijų vaidmuo vaiko socializacijos raidoje nevienodės. Socializacijos institucijomis, prasmingai veikiančiomis vaiką, laikoma: šeima, kultūra, religija ir švietimas (žr. 2 pav.).

2 pav. Vaiko kelias į visuomenę per socializacijos institucijas (pagal I.Leliūgienę, 2003; p.10).

Šeima – pagrindinis socializacijos veiksnys, kurio dėka vaikas įgyja esminių socialinių žinių, susiformuoja įgūdžius bei gebėjimus, perima vertybes ir idealus, taisykles ir normas, būtinas gyvenant jį supančioje visuomenėje.

Kitas socializacijos veiksnys, turintis tokią pačią sėkmingai vaiko socializacijai, kaip ir šeima - švietimas. Per jį vaikas susitapatina su vertybėmis, vyraujančiomis konkrečioje visuomenėje. Dalyvaudamas žinių perėmimo procese, vaikas ne tik įgyja išsilavinimą, bet ir adaptuojasi prie gyvenimo visuomenėje.

Kultūra – būtent ta socializacijos institucija, kuri yra sukaupusi visas žmonijos sukurtas materialines ir dvasines vertybes.

Religija siūlo išsiaiškinimą ypatingų vaizdinių, jausmų, religinių judėjimų, įvairių tikinčiųjų sąjungų, organizacijų bei bendruomenių sistemą. Amžinosios dvasinės vertybės, kurias teigia bažnyčia, religinės šventės, religinė muzika ir kita gali paveikti vaiką, šiam perimant moralines visuomenės normas (Leliūgienė, 2003; p.9).

Mokslininkai (Lukoševičius, Ruzgienė, Vaičiūnienė (1999)) vaiko socializaciją apibūdina, kaip socialinės patirties perėmimu ir aktyviu atgaminimu veikloje ir bendravime. Jie teigia, kad

vaikas perima socialinį patyrimą, kai yra ugdomas, t.y. kai jį tikslingai lavina kiti žmonės, ir kai jį veikia įvairūs atsitiktiniai, dažnai prieštaringi socialiniai veiksniai. Daugiausiai socialinį vystymąsi lemia mokymas ir auklėjimas.

L.Radzevičienė (2003) teigia, kad socializacija nėra pasyvi individo būtis jo aplinkoje. Psichologijos atlase H.Benesch (2002) nurodo, kad svarbiausios socializacijos procese yra paskatos (veiklos motyvacija) ir bendravimas. Motyvas – tai vidinė jėga, kurios turinys atspindi individo poreikius ir skatina adekvatų veiklos būdą. Socializacijos procese, kaip ir visoje žmogaus raidoje, motyvacija ir jos lygmuo yra esminiai pilnavertės socialinės plėtotės požymiai.

A.Juodaitytė (2003; p.290) pastebi, kad jau ankstyvojoje vaikystėje ryškėja 5 – 6 metų vaikų siekis asmeniškai dalyvauti, sprendžiant svarbias socialines problemas (ypač šeimos). Vaikams yra būdingas ne tik suaugusiųjų patirties mėgdžiojimas, bet ir noras įgyti ją patiems dalyvaujant suaugusiųjų gyvenime, drauge tą patirtį vertinant.

Vaiko socializacija - ilgas ir sudėtingas procesas. Kiekviena visuomenė, kiekviename vystymosi etape sukurianti tam tikrą socialinių bei dorovinių vertybių sistemą, elgesio taisykles, idealus, pirmiausia suinteresuota tuo, kad vaikas suvoktų tai ir, pavertęs savastimi, galėtų tapti pilnateisiu tos visuomenės nariu.

1.2. Socialinės kompetencijos ugdymas vaikystėje - socializacijos proceso dalis

Socialinė kompetencija – tai vaiko gebėjimas suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje, ryšius su bendruomene, kai kuriuos socialinius ir kultūros reiškinius, gimtinę, tėvynę; tai gebėjimas būti kartu su kitais, bendrauti, bendradarbiauti, draugauti, spręsti kasdienes problemas, įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau bei kitiems, gerai jaustis ir gerbti save, ugdyti tautinio identiteto jausmą. Ikimokykliniame amžiuje vaiko bendravimo sėkmę lemia jo nuostatos:

- domėjimasis kitais, nusiteikimas laikytis susitarimų ir kt.;
- supratingumas – žinios apie save ir kitus, atsiradusios asmeninės patirties pagrindu.

Sėkmę garantuoja geri socialiniai gebėjimai – užmegzti ryšį, susidraugauti, spręsti nesutarimus ir kt. Bendravimas su suaugusiaisiais - tėvais, kitais artimaisiais, pedagogais - vaikui garantuoja gerą emocinę savijautą ir socializaciją. Bendravimas su suaugusiaisiais užtikrina saugumą ir globą - vaikui vis dar reikia, kad jis jaustų, jog šalia yra mylintis, jam palankus, patikimas suaugęs žmogus. Penkiamečio šešiamečio prieraišumo prie artimųjų ir kitų suaugusiųjų tikslas yra mokytis būti kartu, bendradarbiauti. Vaikas pratinasi pasakyti savo norus, ketinimus bei išgirsti suaugusiųjų norus, ketinimus; suprasti suaugusiųjų reikalavimus, jų prasmę ir gera valia jų laikytis; susitarti, derėtis,

keisti reikalavimus, jei jie visiškai neatitinka vaiko interesų, ir kita. Bet svarbiausia yra tai, kad vaikas mokosi turėti atskirą nuo tėvų pasaulį: savo interesus, nuomonę, mėgstamą veiklą, laisvalaikio leidimo būdą, žaidimų laiką, žaidimų draugus ir kt. Be to, jis pripažįsta tėvų teisę ką nors veikti be jo: dirbti, eiti į parduotuvę, į svečius ir kt. Taigi visi sąveikos partneriai mokosi būti kartu, nepažeisdami vieni kitų interesų.

Bendravimas su suaugusiuoju svarbus perimant socialines normas ir įgūdžius— vaikas stebi ir „žaidžia“ suaugusįjį, perimdamas jo elgesio modelius, pripažindamas jo autoritetą (žinias, gebėjimus ir poveikio jėgą). Jis mokosi socialiai priimtinių, altruistinių elgesio būdų: pamatyti, kada kitam blogai, bandyti jam padėti, jį nuraminti, ką nors globoti, saugoti nuo rizikos situacijų ir pavojų, dovanoti, aukoti.

Bendraudamas su suaugusiais vaikas suvokia žmonių panašumus ir skirtumus; perpranta socialinius vaidmenis, profesijas (tėvelis ne tik tėtis, bet ir vairuotojas), sužino apie būstus, šeimą, kaimynystę, bendruomenę, jos tradicijas, tarnybas; apie kultūrines vertybes, žmonių gyvenimo būdą, šventes ir kt. Į mokyklą besirengiančiam eiti šešiamėčiui svarbu gebėti lengvai užmegzti saugius bendravimo ir bendradarbiavimo ryšius su pedagogu (t. y. svetimu žmogumi) ir ugdytis socialaus, altruistinio elgesio pradmenis. Šių gebėjimų raida labiau priklauso nuo socialinių sąlygų ir ugdymo ypatumų ir mažiau - nuo vaiko amžiaus.

Bendravimas su kitais panašaus amžiaus vaikais ypač svarbus — tai lygiaverčių partnerių, bandančių daryti įtaką vienas kitam, ryšiai. Bendraudamas su draugais vaikas mokosi kitų bendravimui ir socializacijai labai svarbių elgesio būdų. Vaikas domisi bendraamžiais, jų žaidimais ir veikla, stengiasi juos suprasti, mokosi tolerancijos ir pagarbos ne tokiems kaip jis.

Bendraamžių grupėje vaikas pastebi kitų kvietimą bendrauti: šypsena, žvilgsnį, gestą, ir pats rodo iniciatyvą: palaiko kito sumanymą, jam pritaria, pasiūlo idėjų, rodo savo sugebėjimą žaisti, kurti drauge.

Bendraudamas vaikas:

- perima kitų nuotaiką, jausmus, dalijasi savais išgyvenimais, tikėdamasis palaikymo, pritarimo, užuojautos, pagalbos; pats pastebi kitų susirūpinimą ir siūlo pagalbą;
- derina norus, interesus, veiksmus - susitaria, ką ir kaip žais, sprendžia iškilusius konfliktus, sunkumus, tariasi, kuria taisykles ir kt.;
- rodo valia - prašo, nurodo, vadovauja, derasi, nusileidžia, įtikina;
- keičiasi informacija, mintimis, nuomone - pasako kitiems, ką žino, diskutuoja įvairiais klausimais, kelia hipotezes, aiškina priežastis ir pasekmes, pasiūlo idėjų, be to, geba išklaudyti

kitą, pripažinti jo nuomonę.

Taip vaikas mokosi būti greta kitų ir drauge su kitais, mokosi bendrauti ir bendradarbiauti. Socialinės kompetencijos ugdymas vaikystėje nabus veiksmingas be kitų, vaikui svarbių kompetencijų ugdymo, nes jos vieną kitą papildo. Todėl svarbu susipažinti su kitomis sėkmingą vaiko socializaciją užtikrinančiomis kompetencijomis.

Sveikatos saugojimo kompetencija – vaiko suvokimą atitinkanti sveikatos, higienos ir saugumo samprata; nuostata būti judriam, aktyviam, veikliam; tinkamo maitinimosi, aprangos, poilsio, miego ir fizinio judėjimo svarbos sveikatai supratimas bei sveikos gyvensenos įgūdžiai; gebėjimas justai ir valdyti savo kūną, keičiant judėjimo kryptį, tempą, jėgą, išlaikyti pusiausvyrą, trumpam išbūti nejudriam; gebėjimas priimti sveikam augimui palankius sprendimus, mokymasis įveikti įtampą, atsipalaiduoti, partneriškai bendrauti.

Komunikavimo kompetencija – tai gebėjimas suvokti kalbos prasmes ir ją vartoti. Ši kompetencija reiškiasi visose vaiko gyvenimo srityse: atrandant ir pažįstant save ir pasaulį, bendraujant ir būnant greta su kitais, išreiškiant save ir kuriant, suvokiant gamtos ir žmogaus sukurtą grožį, perimant bendrąsias žmogaus vertybes ir pačiam jas kuriant.

Pažinimo kompetencija – tai vaiko domėjimasis viskuo, kas yra aplink, gebėjimas sutelkti dėmesį, suvokti, įsiminti, samprotauti, spręsti problemas, kritiškai mąstyti; gebėjimas taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus – stebėjimą, klausinėjimą, eksperimentavimą, modeliavimą, prognozavimą, informacijos paiešką, įgyjant elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, gimtinę, Tėvynę.

Meninė kompetencija – tai jo gebėjimas išivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis, tai vaiko atvirumas estetiniams išpūdžiams, jautrumas gamtos, vaiką supančios aplinkos bei meno kūrinijų grožiui, poreikis išreikšti save meno kalba (spalvomis ir linijomis, muzikos garsais ir judesiais, raiškiu žodžiu ir vaidyba), gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant. Vaiko meninė kompetencija apima šias meninės raiškos ir kultūros pažinimo sritis: daile, muziką, teatrą, šokį. Visos šios sritys turi nelygstamą ugdomąją vertę ir yra nepaprastai svarbios vaiko intelekto raidai, jo meninių, pažintinių, komunikacinių bei socialinių gebėjimų sklaidai (Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas, 2004; p.143 – 309).

Žmogaus egzistencijai aktualu ne tik materialios aplinkos, bet ir vidinio pasaulio, dvasinių vertybių sistemos suvokimas. Menas žmogui yra svarbi saviraiškos, savirealizacijos sfera. Kartu tai

ir galimybė perimti žmonijos subrandintas dvasines bei menines vertybes, ugdyti savo individualią kultūrą.

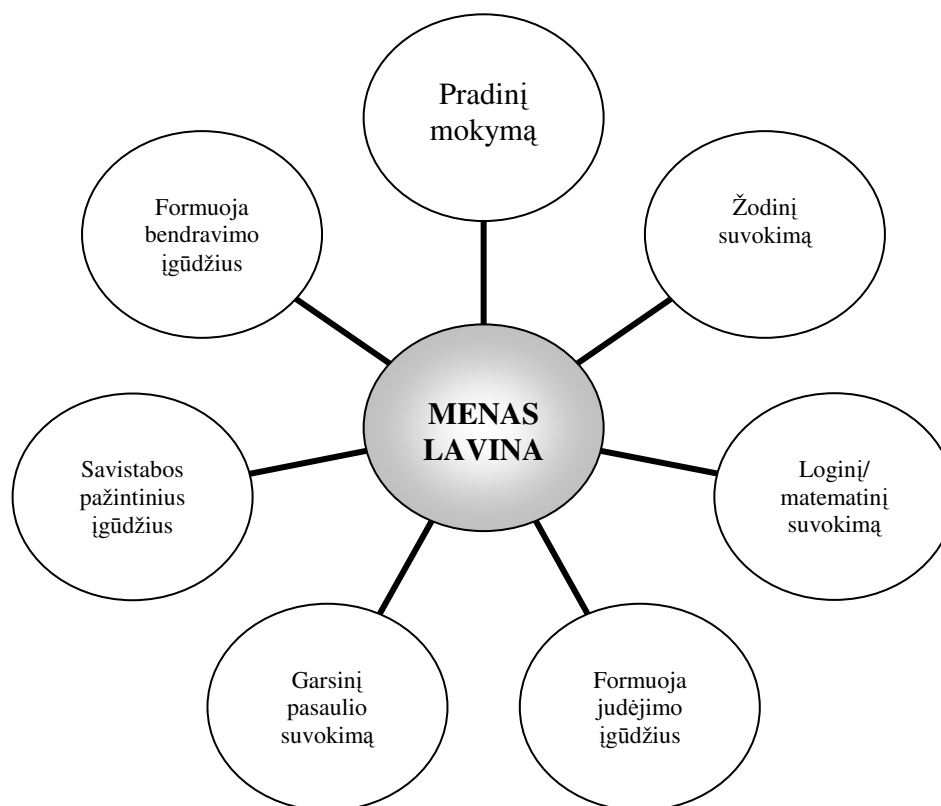
R.Matlašaitienė (1998; p. 29) pabrėžia, kad bendrasis vaikų meninis ugdymas yra būtinas dėl kelių priežasčių:

- padeda suvokti, kas esame ir kokia mūsų būties esmė;
- ugdo jautrumą etninėms kultūros vertybėms;
- suteikia jutimų ir suvokimų patirtį, kurios negalima įgyti kitais būdais;
- lavina ne tik jausmus ir protą, bet išlaisvina intuiciją, vaizduotę, suteikia išminties;
- teikia informacijos ir padeda žmonėms bendrauti;
- padeda įgyti kultūros kūrėjo ir vartotojo patirtį;
- skatina kūrybiškai mąstyti ir veikti;
- padeda suprasti ir įvertinti, kas yra meistriškumas.

Kiekvieno žmogaus poreikių hierarchijoje (pagal A.Maslow) estetiniai ir kūrybos poreikiai užima aukščiausią vietą, t.y. „jie išsiskleidžia tik tada, kai vaikas turi visas galimybes įgyvendinti visus kitus žemesnio lygmens poreikius“ – pažinimo, pagarbos ir pripažinimo, meilės ir priklausymo, saugumo ir fiziologinius. Pirmiausiai apie tai turėtų mąstyti visi, kurie imasi įgyvendinti meninį ugdymą.

Vaikai, sąveikaudami su aplinka – gamta, žmogaus sukurtais daiktais, meno kūriniais, perima tam tikrą estetinę kultūrą. Vienokia aplinka veikia vienaip, kitokia kitaip. Pedagogų pareiga kurti tokią aplinką, kuri formuotų vaiko estetinę kultūrą, kuriai ypač svarbus meninis ugdymas. Juo siekiama, kad vaikai turėtų kuo daugiau prasmingų sąlyčių su meno procesu: menine veikla, meno kūriniais, jų suvokimu ir vertinimu. Meną suprantant plačiai, kaip visumos dalį, meniniame ugdyme neapsiribojama tik menu – ieškoma ryšio su žmogaus sukurta aplinka, gamta, žmonių santykiais (Matlašaitienė, 1993; p.117).

Gebėjimas kurti yra nepaprastai svarbi, ypatinga žmogaus savybė. Žmogaus kūrybiškumą lemia jo gabumai, socialinė, kultūrinė aplinka, auklėjimo ir švietimo sistema. Bręstanti vaiko kultūra skleidžiasi įvairiose aplinkos sferose, taip pat ir meninėje. Pasak V.Matonio (2000), meninė vaikų veikla neturėtų tapti ugdymo plano pagrindu, duodanti geriausias vaikui visų pažinimo būdų prielaidas. Struktūriškai pateiksime paveikslą, kuriame atsispindi, ką lavina menas (žr. 3 pav.).

3 pav. Šiuolaikinio meno ugdymo koncepcijos (pagal V.Matonių, 1991)

3 paveiksle pateikiamos šiuolaikinio meno ugdymo koncepcijos. Jų turinį sukonkretina R.Matlašaitienė (1993), aptardama bendruosius meninio ugdymo tikslus, principus ir nuostatas.

R.Matlašaitienė (1993) pateikia bendruosius meninio ugdymo tikslus:

- įaugti į tautos meninę kultūrą;
- plėtotis vaiko doroviniam ir estetiniam jautrumui aplinkai – gamtai, žmogui, kultūrai; formuotis jo estetiniam skoniui;
- justis malonumą bendrauti per meną ir patiems kurti;
- puoselėti saviraiškos, išraiškos ir kūrybos gebėjimus.

Meninio ugdymo principas - humaniškumo ir demokratiškumo:

- ✓ pasirenkamas toks meninio ugdymo turinys, kuris yra prasmingas pačiam vaikui;
- ✓ remiamasi vaiko vidinio pasaulio individualumu, teise savitai reikštis, būti gerbiamu;
- ✓ meninis ugdymas grindžiamas dora;
- ✓ meninė veikla grindžiama pedagogo ir vaiko pasirinkimo teise ir laisve;
- ✓ siekiama vaiko sąlyčio su meno tikrove;

- ✓ skatinama branginti tautos meną, tradicijas ir tikėjimą, jausti pagarbą kitų tautų meninei kultūrai.

Meninio ugdymo turinys grindžiamas šiomis nuostatomis:

- ✓ atitinka vaiko amžiaus ir individualias galimybes;
- ✓ yra susietas su visa kita vaiko veikla, jo gyvenimu, gamta;
- ✓ remiasi lietuvių liaudies menine tradicija;
- ✓ siekiama darnos tarp laisvos saviraiškos ir elementarios meno technikos;
- ✓ meninė veikla kaip vyksmas vertinamas labiau negu jos rezultatas.

O.Monkevičienė (2001) pateikia meninės veiklos įtaką bendravimui. Ji iškelia šiuos bendravimo srities uždavinius:

- Skatinti vaiką reikšti vis įvairesnes emocijas bei jausmus ir atsakyti į kito jausmų raišką.
- Užmegzti artimą emocinį ryšį su vaiku, prisitaikyti prie jo bendravimo ritmo ir poreikių, sudarant sąlygas ugdytis saugiam prierašumui.
- Skatinti pirmuosius bandymus bendrauti su kitais vaikais.

Kalbant apie ugdymo kryptis, išsiskiriančias požiūriu į vaiko asmenybės skleidimąsi bei ugdymą, reikėtų remtis O.Monkevičienės (2001) pateiktomis ugdymo kryptimis, tai:

1. Konstruktivizmo kryptis. Ši kryptis grindžiama J.Piaget pažinimo raidos teorijos teiginiu, jog vaikas pats kaupia patirtį ir kuria pasaulio pažinimo savąjį stilių. Vaikas tyrinėja aplinką, eksperimentuoja, sprendžia problemas, imituoja suaugusįjį, žaidžia, taip įgyjamą patyrimą derindamas jau su turima patirtimi. Kai turima patirtis neatitinka esamo suvokimo lygio, įvyksta krizė, ir vaikas įgyja naujų pažinimo gebėjimų, struktūrų, strategijų. Tėvų ir pedagogų vaidmuo – ne tik sudaryti aplinką, kurioje vaikas randa iššūkių savo žinojimui ir kuri teikia įvairių progų tyrinėti, pažinti, kurti, bet ir modeliuoti specialias ugdymo situacijas, skatinančias sudėtingesnių mąstymo gebėjimų radimąsi.
2. Vaiko asmenybės skleidimąsi skatinanti kryptis. Ji pabrėžia suaugusiojo ir socialinės aplinkos poveikio vaikui svarbą. Šią kryptį kartu su kitomis teorijomis formavo L.S.Vygotskio požiūris į vaiko ugdymą. Teigiama, jog naują patirtį vaikas įgyja bendraudamas, bendradarbiaudamas, veikdamas kartu su suaugusiuoju, tai yra jo padedamas. Suaugusysis intuityviai jaučia, ką vaikas geba pats, ir čia skatina jo savarankiškumą, ar vaiko pasiūlo veiklos, kuri tuo metu jam dar sudėtinga, kad būtų progų tobulinti gebėjimus.
3. Visuminio ugdymo kryptis. Ji išryškina įvairių vaiko raidos sričių harmoningo skleidimosi būtinybę. Antai H.Gardner išskiria septynias intelektines kompetencijas:

kalbinį, muzikinį, loginį-matematinį, erdvinį, kūniškąjį, tarpasmeninį, vidinį asmeninį intelektą. Jo nuomone, kiekviena intelektualinė kompetencija didėja, tobulėjant jai būdingoms gebėjimų grupėms. Būtinai įvairiapusis vaiko ugdymas. Anksti išryškėja vaikų gabumai – jų pasiekimai vienoje ar keliose iš minėtų sričių aiškiai geresni, nei kitose srityse.

Apibendrinant galima teigti, kad meniniu ugdymu siekiama ne tik vaiko sąlyčio su meno tikrove, saviraiškos, išraiškos bei kūrybos gebėjimų puoselėjimo, bet tai yra labai svarbu vaiko bendravimui. Pastebėta, kad meninė veikla sukelia vaikui teigiamas emocijas, kurios palengvina jo socializaciją.

1.3. Vaikų meninė raiška įvairiose pedagoginio poveikio ugdymo sistemose

Ankstyvojo ugdymo problema pradėta moksliskai nagrinėti XX a. muzikos pedagogikoje, nes Vakarų Europoje jau nuo Antikos laikų buvo pabrėžiama muzikinio lavinimo svarba ir akcentuojami ankstyvojo ugdymo privalumai. Tiesa, įvairiais laikais ankstyvasis ugdymas buvo suvokiamas skirtingai, ypač nustatant ugdytinių amžių. Pradėti formalųjį ugdymą Antikos, Viduramžių, Renesanso laikotarpiu būdavo rekomenduojama nuo penkerių iki septynerių metų amžiaus.

XX a. pradžioje, visuomenėje kilus naujos humanistinės pedagogikos poreikiui, buvo sukurtos M.Montessori (2000), R.Šteinerio (Valdorfo) (2000) ugdymo sistemos, kurios įtakojo ir tuometinę muzikinio lavinio situaciją.

Tokių metodų paieška pradėta ir muzikiniame ugdyme. E.Žako-Dalkrozo euritmijos teorija ir praktika, K.Orfo „Schulverk‘as“, Z.Kodaly ir B.Bartoko naujas požiūris į etnokultūrinę tradiciją muzikiniame lavinime, Sh.Suzuki „Motinos kalbos“ metodas – XX a. I p. metodinių atradimų vaisiai (Ankstyvasis muzikinis ugdymas, 2002). Visi minėti atradimai padarė įtaką tradicinei muzikos mokymo sistemai Vakarų Europoje, JAV bei kitose šalyse.

Lietuvoje ankstyvojo muzikinio ugdymo etninė tradicija gyvavo ištikus šimtmečius, tačiau moksliniai tyrinėjimai vaikų muzikinio lavinimo srityje prasidėjo XX a. II pusėje. Lietuvių mokslininkai A.Katinienė (2001), A.Vaičienė (2001), B.Litvienė (1998) ir kt. (savo darbuose skyrė dėmesį ankstyvojo muzikinio ugdymo svarbai). Pastarąjį dešimtmetį vis didesnis susidomėjimas kyla ir užsienio šalyse įsitvirtinusioms, bet Lietuvoje dar menkai pažįstamoms sistemoms ir metodikoms.

1.3.1. R.Šteinerio pedagogika ir vaikų meninė raiška

Iki septynerių metų vaikams yra būdingas instinktyvus suaugusiųjų veiksmų ir gestų suvokimas. Vaikai auklėjami pirma kasdieniniais poelgiais, o ne tuo, ką suaugusieji kalba. Jei suaugusiųjų veiksmai nuspalvinti gėrio, grožio, tiesos idealais, tai ir vaikams atskleidžiamas kelias į juos. Vaikas bus doras ir teisingas, jeigu jo aplinkoje vyraus sąžiningumas ir teisingumas. Tai, ko suaugusieji nori iš mažo vaiko, jie turi atspindėti savo žodžiuose ir poelgiuose. Anot R.Šteinerio, auklėjimas mėgdžiojimu kelia auklėtojų kur kas griežtesnius reikalavimus, negu auklėjimas autoritetu. R.Šteineris manė, kad vaikas nesijaustų vienišas ir izoliuotas nuo pasaulio, ir kad nebūtų uždėtas gilus antspaudas visiems jo santykiams su aplinka, būtina „atvesti vaiką į kontaktą su

pasauliu, ugdyti jo paslėptus gebėjimus ir savybes, bendraujant su vyresniais, mėgdžiodami jų veiksmus ir poelgius“ (Vaiko ugdymas menine veikla, 1994).

R.Šteineris rekomendavo pakeisti požiūrį į vaikus, remtis ne programomis ar planais, o vaikų ypatybėmis, todėl pedagogo uždavinys - sudaryti sąlygas natūraliems vaikų gebėjimams ugdyti(s) meninėmis priemonėmis. Nereikalauti piešti kažką konkrečiau: namą, medį ir kt. vaikas turi jausti natūralų poreikį žaisti spalvomis, todėl leisti vaikams „piešti“ storu teptuku akvarelės spalvomis ant šlapio popieriaus. Vaikas turi džiaugtis spalvų maišymusi, potėpiais, naujų spalvų atsiradimu. Netikėtumo džiaugsmas vaikų veiduose liudija tai, ką reiškia jiems šis kūrybinis darbas.

Galima supažindinti vaikus, visu pirma, su trimis pagrindinėmis spalvomis: geltona, mėlyna ir raudona. Išvestinės spalvos atsiranda sumaišius pagrindinių spalvų poras. R.Šteineris manė, kad labai svarbu sudaryti vaikams sąlygas pajusti įvairių spalvų atsiradimo popieriuje jausmą. Taip pat svarbu, kad eksperimentuojant auklėtojas, vaikams matant, pieštų lape įvairius daiktus ar gyvūnus. Vaikai turi matyti kaip jų akivaizdoje randasi mylimo gyvulėlio bruožai: kačiuko, drambliuko ir pan. Įkvėpti suaugusiojo darbo, vaikai noriai „mėgdžioja“ ir savaip atkuria auklėtojos piešinį. Analogiškai mokoma ir lipdyti.

Pirmiausia vaikams leidžiama pažaisti plastilinu, kuris yra iš anksto paruoštas ir pakankamai minkštas. Šių pratybų tikslas – supažindinti su plastilino savybėmis. Vaikai daro „dešreles“, jose piršteliu įspaudžia duobutes ir pan. po to jie stebi auklėtojos darbą ir dirba savarankiškai. R.Šteineris teigia, kad auklėtojas turi stengtis rodyti vaikui meilę ir supratimą, suteikti laisvę reikštis jo jausmams ir kontaktams su aplinkiniu pasauliu.

Kasdienėje veikloje vaikui svarbu laisvas žaidimas. R.Šteineris teigia, kad žaidimų esmė ir auklėjamasis poveikis slypi laisvėje: suaugusieji neprimeta savo taisyklių, nevadovauja, vaikas pasirenka pats (E.M.Griunelius, 1999). Vaikas, savarankiškai žaisdamas, išbando savo jėgas, veikia vedinas norų, todėl jo valia yra aktyvi. Veikdamas savo valia, vaikas auklėjasi, mokosi gyventi. Žaisdamas jis auklėjasi kitaip, negu kurios nors asmenybės ar pedagoginio principo veikiamas. Todėl į vaiko žaidimą reikia kuo mažiau kištis. Vaiko žaidime gyva kūrybinė vaizduotė. Tai – svarbiausia. Ją reikia puoselėti. Kūrybinė vaizduotė vaiko veiklai teikia šilumos, nuoširdumo ir yra glaudžiai susijusi su jo pojūčiais. Čia klesti vaiko vidinė esmė, o vaizduotė padeda išsaugoti romantiką. Žaidimai, kuriems reikalinga vaizduotė, ugdo vertingiausią žmogaus sugebėjimą – nuoširdžiai atsiduoti veiklai visa savo esybe.

Apibendrinant R.Šteinerio pedagoginę metodiką galima teigti, kad vaikas, matydamas pavyzdį ir laisvai pamėgdžiodamas, gali išmokti visko, kas padeda orientuotis aplinkoje. Tada nevaržomai

skleidžiasi ir veši natūrali vaiko prigimtis, o auklėtojui, nepančiojamam nurodymų, atsiveria plati kūrybinė erdvė ugdyti vaiko savarankišką asmenybę.

1.3.2. M.Montessori pedagogika ir vaikų meninė raiška

M.Montessori filosofijos tikslas – savęs ir aplinkos tobulinimas pakeliui į visuotinai darnią bendruomenę, kurios pagrindinis dėsnis – Meilė.

Montesorinio auklėjimo sistemoje pabrėžiama, jog vaiko auklėjimas turi prasidėti nuo pat jo gimimo. Šis požiūris darosi itin reikšmingas, kai naujieji psichologiniai tyrinėjimai parodė, jog tai, ką žmogus gauna ar įsisavina savo kūdikystėje ir vaikystėje, lieka pačia svarbiausia jo asmenybės dalimi visą gyvenimą. Kūdikystės ir vaikystės laikotarpis yra ne tik vertybė, nes tuo metu vyksta intensyvus asmenybės kūrimas. Pagrindinis šio kūrybinio darbo autorius yra pats vaikas. Tačiau jo darbo našumas ir kūrybinis vertingumas labai priklauso nuo suaugusiųjų išmintingos pagalbos. Nors kūdikystės ir vaikystės laikotarpis, palyginus su visu žmogaus gyvenimu, yra gana trumpas, bet lemtingas.

Šiuo laikotarpiu vyksta gyva ir stipri sąveika tarp žmogaus prigimties, jo atsineštųjų dvasinių galių iš gyvenamosios aplinkos. Vaikas, atpalaiduotas nuo stiprios suaugusiojo įtakos, nuolat slopinančios jo kūrybinę veiklą, parodo gerąsias savo būdo ypatybes. Viena iš žymių pedagogių M.Montessori dvasinį vaiko vystymąsi laiko fizinio augimo tąsa. Jos teigimu aplinka teikia maistą ne tik fizinių organų augimui, bet dvasinių galių: proto, valios, jausmų ir socialumo plėtrą. Auklėjimas, pagal M.Montessori, reiškia sąmoningą suaugusiųjų pagalbą vaiko sielai, kad atsinešti gebėjimai galėtų išsiskleisti gražiausiais žiedais. Kiekvienas vaikas yra asmenybė, tik su skirtingais polinkiais ir gabumais. Todėl auklėjant svarbu pažinti ir išmintingai puoselėti individualius asmens bruožus.

M.Montessori (2000) teigia:

- pagalba vaikui bus tikslinga, jei visapusiškai, giliai pažinsime jį;
- vaikas savo asmenybę kuria veikloje per judesį;
- auklėjant labai svarbu pasinaudoti gamtos dovana, suteikta vaikui – jautriausiais laikotarpiais: kalbai, tvarkai, pojūčių lavinimui, judesių koordinavimui, grakštumo-mandagumo pratimams, mažiems daiktams;
- vaikas sugeba susikaupti;
- kiekvienas vaikas mėgsta kartoti;
- paruoštoje aplinkoje vaikas veiklą pasirenka pats;
- pedagogas – vaiko sielos tarnas.

M.Montessori mažų vaikų ugdymą grindė sistemingų jutimų lavinimu. Pvz., spalvoms pažinti buvo naudojamos vienodo dydžio, vienodo svorio ir išvaizdos, tačiau skirtingų spalvų lentelės. Vaikas galėjo kreipti dėmesį ne į pačią lentelę, o tik į spalvų įvairovę. Garsų įvairovei pajusti buvo naudojami vienodi, tačiau skirtingai skambantys varpeliai, todėl vaikui labiausia rūpėjo ne varpelio išvaizda, o skirtingi garsai. Meno veiklos praktikoje, nesiūlomos konkrečios užduotys, bet siekiama, kad vaikas būtų, gyventų esamame procese. Prieš vaikams pradėdant tapyti, pedagogas gali kartu padainuoti ir pažaisti trumpą dainelę apie kūno (veido) dalis, reikalaujamas, kad jos būtų paliečiamos, parodomos. Vėliau vaikas pradeda tapyti ant veidrodžio žiūrėdamas į savo atvaizdą ir stengdamasis atkartoti jo formą, tapo delnu ar teptuku, piršteliais. Vaikui patinka maišyti įvairias medžiagas, išiteplioti purvu, viską pačiuopinėti ir jausti. Vaikas piešdamas, keverzodamas anglimi, kreida, pieštuku stengiasi suvokti erdvę, piešti ore, erdvėje apskritimą, tieses linijas, banguotas linijas. Šį procesą gali lydėti su juo derančio ritmo dainelės, eilėrašukai.

M.Montessori (2000), kaip ir R.Šteineris (2000), teigia, jog menas gali būti:

1. Pažinimo būdas, padedantis išsiaiškinti ir rasti aplinkoje tai, kas yra malonu;
2. Būdas kontroliuoti ir valdyti save;
3. Patirti pasisekimą ir išmokti būtinų įgūdžių;
4. Išreikšti jausmus;
5. Tvarkyti chaosą;
6. Suteikti patirties;
7. Įpratinti kurti;
8. Plėtoti savimonę ir savigarbą;
9. Tyrinėti realų pasaulį.

M.Montessori mano, kad menas gali ne tik mokyti, bet ir gydyti. Jis koreguoja, kas vystymosi procese yra sutrikę, suteikia galimybę užpildyti atsiradusias spragas. Vaikas piešdamas, tapydamas, lipdydamas įgunda skirti formą, jo savybes, geometrines figūras. Visa tai padeda jam susikurti meninį vaizdą, lavina kūrybinę jo vaizduotę. Prisilietęs prie meno pasaulio vaikas darosi jautresnis aplinkai ir žmonėms.

Apibendrinat M.Montessori pedagoginę ugdymo sistemą galima teigti, kad pedagogų, ugdančių vaikus, paskirtis yra sukurti palankią aplinką ir suteikti kuo daugiau galimybių gyventi kūryba, padedančia socializuotis.

1.3.3. Ankstyvasis muzikinis ugdymas Sh.Suzuki „Motinos kalbos metodu“

Pirmoji praktinė ir teorinė pažintis su įvairiomis šiuo metu pasaulyje įsitvirtinusiomis sistemomis padėjo atskleisti ankstyvojo muzikinio ugdymo kryptis ir galimybes Sh.Suzuki „Motinos kalbos“ metodu. Sh.Suzuki buvo smuikininkas ir pedagogas, atlikėjas ir kompozitorius. Visą gyvenimą pašventęs muzikos menui, pradėjęs dirbti su vaikais, atradęs ir nuolat tobulinęs pagrindinius metodo principus.

Sh.Suzuki ugdymo filosofija buvo įtakota XX a. humanistinės pedagogikos krypčių (pirmiausia M.Montessori, R.Šteinerio), tačiau muzikiniam (o kartu ir bendrajam) lavinimui jis pateikė daug originalių idėjų. Svarbiausias jo keltas klausimas, prieštaraujantis tradiciniam ugdymui – požiūris į žmogaus talento prigimtį. Dr. Sh.Suzuki nuomone, kūdikiai gimsta su beribėmis lavėjimo galimybėmis bet kurioje srityje, o jų talento atsiskleidimas (arba sunykimas) priklauso nuo aplinkos poveikio. Vadinas, visų vaikų supančių ugdytojų pareiga – sudaryti palankias sąlygas įgimtiems talentams atskleisti. Tam turėtų pasitarnauti vizualinės, audialinės, kinestetinės ir kitokios estetinės priemonės.

Pasak Sh.Suzuki, ankstyvasis ugdymas prasideda nuo gimimo, o jo pasekėjų nuomone – jau prenataliniame periode. Ankstyvasis muzikinis lavinimas – itin palanki terpė vaikų gebėjimams formuoti, kai tai daroma tinkamu metodu. Šis metodas pavadintas „Motinos kalbos“ metodu. Nuo 1986 metų pradėta diegti ir ankstyvojo vokalinio muzikavimo praktika, kurią galima pradėti nuo gimimo ir netgi prenataliniame periode.

Nepaskutinėje vietoje ir bendražmogiškų savybių tobulėjimas: vaikas skatinamas visur išžvelgti grožį. Šeimos nariams dalyvaujant pamokose, tam tikru aspektu užtikrinamas ir harmoningesnis šeimyninis gyvenimas. Dėl vyraujančios pakilios nuotaikos pamokose vaikai niekad nebijo jų lankyti, tad ir mokomajame procese šalinama įtampa ir baimė. Nuolat palaikomas ir giriamas net už menkiausius pasiekimus ir dedamas pastangas vaikas išmoksta gerbti save, jausti savo vertę, auga harmoningu ir laimingu žmogumi. O tai pavyksta ugdant meile – pagrindinis Sh.Suzuki ugdymo, lavinio ar mokymo tikslas.

Iš tiesų bene didžiausias kontrastas tarp tradicinio ugdymo ir ugdymo Sh.Suzuki metodu – žmoniškieji santykiai. Darnus mokytojo, vaiko ir jo tėvų ryšys sudaro vieningą sistemą, ir kuo darniau veikia visos jos grandys, tuo geresnių rezultatų pasiekama bet kurioje ugdymo, lavinimo ar mokymo srityje. Pagrindinė Sh.Suzuki mintis buvo tokia: bet kokio ugdymo, auklėjimo, lavinimo ar mokymo tikslas – išugdyti gyvenimą mylinčius laimingus žmones.

Suzuki metodas - tai gilaus humanistinio ir brandaus estetinio ugdymo pavyzdys, plintantis visame pasaulyje. Ypatingas dėmesys skiriamas harmoningos, visapusiškos vaiko asmenybės puoselėjimui, visų prigimtinių jo galių atskleidimui, akcentuojamas visavertis vaiko dvasinis, psichologinis ir fiziologinis vystymasis. Dr. Sh. Suzuki teigia, kad talentas nėra įgimtas, kiekvienas vaikas gimsta su aukštu tobulėjimo potencialu. Tačiau norint jį atskleisti, reikalinga vaiko prigimtines galias ugdanti aplinka, tėvų, mokytojų ir mokinių nuoširdus bendravimas ir bendradarbiavimas, sistemingas mokymasis be nesėkmių, atitinkantis individualų vaiko mokymosi tempą, ir kt.

Remiantis D.Aukštikalnytės (2003) darbo patirtimi galima teigti, kad Sh.Suzuki metodo plėtra - atvirumo, demokratijos ir humanizmo įsitvirtinimo Lietuvos vaikų įstaigose apraiška. „Motinos kalbos“ metodo taikymas lavina ne tik muzikinius gebėjimus, bet ir vaiko dėmesingumą, atmintį, motoriką, teigiamai veikia jo socialinius įgūdžius.

2. Į SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIĄ ORIENTUOTOS VAIKŲ. MENINĖS VEIKLOS ORGANIZAVIMO YPATYBĖS

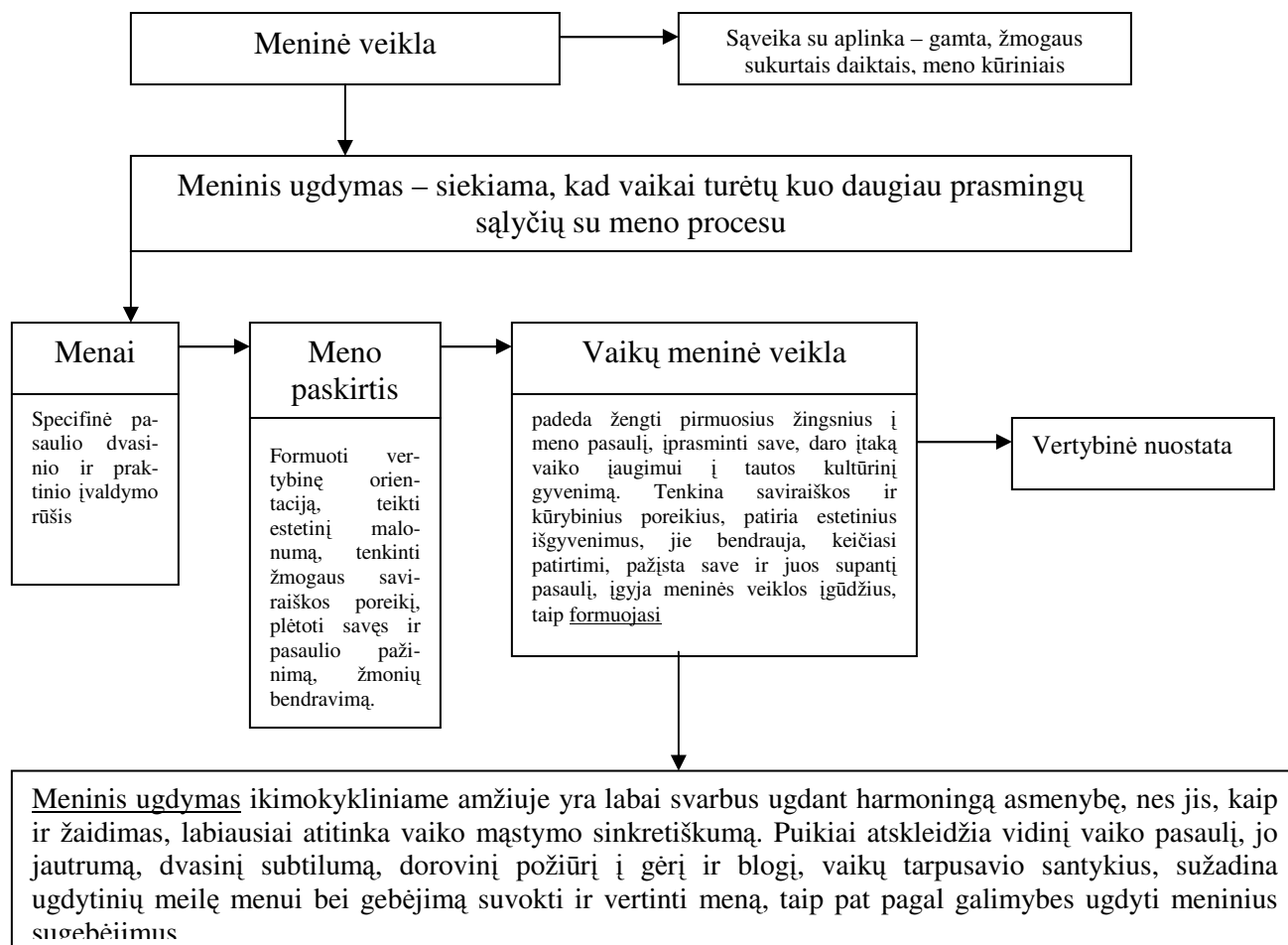
1.2. Vaikui aktualios meninės veiklos samprata ir ypatumai

Menas – tai specifinė žmogaus veikla, kurios tikslas vaizdais, garsais, judesiais perteikti tikrovę, išreikšti mintis, jausmus, sudėtingą vidinį žmogaus pasaulį. Meno reikšmę žmogaus gyvenime nusako meno funkcijos:

- estetinė (ugdo estetinius jausmus, tobulina žmogų ir aplinką, skatina siekti harmonijos ir grožio);
- pažintinė (meno kūrinys supažindina su įvairių epochų aukštinamomis vertybėmis, istoriniais momentais, religija);
- komunikacinė (menas yra tarsi gija, puoselėjanti žmonių bendravimą. Iš meno kūrinių, galima sužinoti apie šalies tradicijas, kultūros ypatumus, nūdienos problemas ir siekius);
- auklėjamoji (menas formuoja visuomenės siekius, idealus, auklėja dorą, garbingą žmogų ir pilietį);
- hedonistinė (meno savybė teikti malonumą, susižavėjimą, pasitenkinimą).

Laikotarpis nuo XIX a. pabaigos iki XX a. 6-ojo dešimtmečio, pasak G.Geahigano (1992), meniniam ugdymui buvęs pats dramatiškiausias: į meną labiau žvelgta kaip į priemonę, padedančią realizuoti kitų ugdymo sričių tikslus, o ne kaip į savarankišką veiklą, siekiančią savitų, vertingų ugdytinių žinių ir gebėjimų. To meto meno filosofai ir pedagogai J.Dewey, H.Readas, V.Lowenfeldas, remdamiesi psichoanalitine Z.Froido, K.Jungo teorija, itin pabrėžė instinktyvų vaiko poreikį kurti – kūrybinę energiją paversti simboliais. Vaikui kuriant, pasąmonės impulsai pavirsta laisvai ir racionaliai gimstančiais simboliais; ši simbolinė raiška, atspindinti subjektyvų asmens pasaulį, esanti jo saviraiška. Ypač vertinga terapinė saviraiškos reikšmė: dalyvaudamas meninėje veikloje, vaikas išlaisvinąs susikaupusią vidinę įtampą, išsprendžiąs vidinius konfliktus, išreiškias jausmus, t.y. kompensuojąs, kas slopinama per kitų ugdomųjų dalykų vien racionalaus proto pastangų tereikalaujančias veiklas.

R.Matlašaitienė (1993) teigia, kad meninė veikla – tai specifinė pasaulio dvasinio ir praktinio įvaldymo rūšis (žr. 4 pav.).

4 pav. Meninė veikla (pagal R.Matlašaitienę, 1993; p.117)

Kaip matyti 4 paveiksle, meninė veikla sąveikauja su aplinka ir meniniu ugdymu. Meno kūrinys – žmogaus dvasios vaizdas, gyvenimo modelis, ir kartu – daiktinis dalykas. Menas neatsiejamas nuo kitų dvasinės kultūros sričių – etikos, religijos, mokslo, taip pat nuo visos bendrosios kultūros, suvokiant ją laike ir erdvėje. Meninės veiklos paskirtis – formuoti vertybinę orientaciją, teikti estetinį malonumą, tenkinti žmogaus saviraiškos poreikį, plėtoti savęs ir pasaulio pažinimą, žmonių bendravimą. Vaikų meninė veikla padeda žengti jiems pirmuosius – žingsnius į meno pasaulį, įprasminti save, daro įtaką vaiko įaugimui į tautos kultūrinį gyvenimą.

Anot V.Lowenfeldo (1964), kai vaikas kuria, jis labiau pažįsta save ir savo vidinius poreikius, darosi emociškai jautresnis, tad gali suprasti ir kitą žmogų, - taip vyksta vaiko socializacija. V.Kazragytė (1997) mano, kad kiekvienas vaikas savo kūryboje įkūnijąs individualų pasaulio „matymą“, todėl ir kiekvieno kūrybiškumas laikytinas lygiai vertingu.

Galima į meninę veiklą imama žiūrėti kaip į labiausiai atitinkančią vaikų amžiaus ypatumus, nes menas leidžia vaikams išties atsiverti savo tikrojo dvasinio gyvenimo terpėje. Be to, įvairios

meninės veiklos sritys lavina ir erdvinį, ir loginį (matematinį), ir žodinį, ir garsinį pasaulio suvokimą, formuoja judėjimo, bendravimo ir savistabos pažintinius įgūdžius.

Apibendrinant galima teigti, kad meninė raiška padeda vaikui išlaisvinti susikaupusią vidinę įtampą, išspręsti vidinius konfliktus, išreikšti jausmus. Tai leidžia vaikui laisviau bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, t.y. socializuotis savo aplinkoje

2.2. Socialinės patirties raiškos ypatybės vaikų meninėje veikloje

Analizuojant ikimokyklinio ugdymo sistemas pastebėta, kad didelis dėmesys skiriamas vaiko meniniam ugdymui (dailei, muzikai, dramai, choreografijai), Šiame darbe pateikiamas muzikos ir dailės poveikis vaiko socializacijai.

Muzika, kaip emocionaliausias ir labiausiai visuomenėje paplitęs menas, greičiausiai pasiekia dvasines žmogaus gelmes ir gali daryti jam tam tikrą įtaką. Todėl ji pasitelkiama ne tik muzikiniam, bet ir visuminiam vaiko ugdymui. Pasak A.Katinienės (2000; p. 55), į supantį pasaulį vaikas pirmiausia reaguoja emociškai ir tik tada ištraukia jo intelektas. Taigi emocijos yra svarbus muzikos suvokimo komponentas. Vaikas, klausydamas ir atlikdamas įvairios nuotaikos muziką, plėtoja savo emocinę patirtį. Kuo įvairesnės nuotaikos kūrybinių jis klausosi ir pratinasi raiškiai juos atlikti, tuo geriau jis įsisavina neverbalinę „kalbą“, reikalingą bendravimui, empatijai.

Muzikinėje veikloje vaikas geriausiai išmoksta pažinti savo ir kitų žmonių emocines išraiškas, įvaldo neverbalinę komunikacinę kalbą (balso intonaciją, mimiką, pantomimą). Jis šias ekspresijas ne tik atpažįsta, bet ir išmoksta jas reikšti, kurti ir išsakyti žodžiu. Tokiu būdu atsiranda gebėjimas emocijas valdyti; t.y. labai reikšminga vaiko socializacijai.

Muzikiniai gabumai vystosi, tobulėja tik iki devynerių metų. Vėliau lavėja tik gebėjimai. Kuo aukštesnis muzikinių gabumų lygis pasiektas intensyvaus jų plėtojimosi laikotarpiu, tuo lengviau ir geriau lavinti muzikinius gebėjimus. E.Gordono (1999) teigimu, kuo anksčiau vaikui sudaroma tinkama muzikinė aplinka, kuo anksčiau jis motyvuotai skatinamas suaugusiųjų „muzikuoti“, tuo aukštesnį lygį gali pasiekti jo muzikiniai gabumai.

Žmogaus ir muzikos vystymasis yra neatskiriami dalykai – vienas įtakoja kitą. Muzikinių gabumų (dermės jausmo, muzikinių vaizdinių, ritmo jausmo) raidai ir kokybei turi reikšmės emocijos ir besiformuojanti vaiko vaizduotė. Muzika – emocionaliausias menas. Ji yra vienas iš pagrindinių teigiamų emocijų šaltinių. Sudarius tinkamas sąlygas, vaikas su muzika praleidžia daug laiko. Jis jos klausosi, dainuoja, šoka, „groja“ su kokiais nors instrumentais. Taip kaupia įvairius

muzikinius įgūdžius, „atranda“ garso savybes (ilgumą, aukštumą, stiprumą, tembrą), lavina savo muzikinius gebėjimus.

Visų ikimokyklinio amžiaus vaikų muzikinės kultūros ugdymu rūpinasi atitinkamos institucijos (šeima, darželis, kitos visuomeninės įstaigos). Vienos institucijos gali atlikti daugiau funkcijų, kitos mažiau. Tačiau visas jas jungia muzika. Visi veiksniai sudaro tam tikrą struktūrą (Katinienė, Vaičienė, 2001; p. 66).

1. Šeima:

- a) Įgimtos vaiko muzikinių gabumų užuomazgos;
- b) Šeimos požiūris į muzikinį vaiko lavinimą ir muzikavimo tradicijos joje;
- c) Bendra šeimos dvasinė kultūra.

2. Darželis:

- a) Pedagogas kaip profesionalas ir asmenybė;
- b) Muzikinės veiklos rūšys ir organizavimo formos;
- c) Muzikos mokymo metodai ir priemonės.

3. Visuomenė:

- a) Kompozitoriai, liaudis, liaudies muzikos rinkėjai, atlikėjai, mokslininkai;
- b) Muzikos propagavimo ir muzikinės vaikų veiklos organizavimo institucijos už darželio ribų;
- c) Muzikos kūrinių vaikams kūrimo, dauginimo, platinimo, saugojimo ir mokslinių tyrinėjimų institucijos.

4. Muzika (tinkanti vaikams):

- a) Įvairių žanrų etnomuzikos kūriniai;
- b) Lietuvių ir kitų tautų kompozitorių sukurti akademinės muzikos kūriniai;
- c) Lietuvių ir kitų tautų pramoginės muzikos kūriniai.

Bendras muzikavimas su kitais šeimos nariais padeda palaikyti ir sutvirtinti artimus emocinius saitus, ugdo dvasinio ryšio prielaidas, stiprina buvimo kartu malonumą, leidžia vaikui pasijusti šeimos nariu, skatina bendrą saviraišką.

Muzikinė veikla vaikui padeda greičiau adaptuotis naujoje bendruomenėje. Muzika labai praturtina ugdymo procesą, nes emocingas turinys labai paveikia vaiko giluminius klodus. Šeimoje įgyta muzikinė patirtis palanki vaiko saviraiškai bendraamžių grupėje.

Muzikavimas yra labai svarbi vaiko socializacijos priemonė, jo emocinės kultūros ugdymo veiksnys.

Išryškėjusios kelios vaiko muzikinio ugdymo kryptys:

- vaiko ugdymas muzika – šiuo atveju muzika pripažįstama puikia bendrojo visuminio vaiko ugdymo priemone (pvz., R.Šteinerio sistemoje);
- vaiko ugdymas muzikai – keliamas tikslas lavinti vaiko muzikalumą, rengiant jį muzikos vartotojo, o gal ir atlikėjo, kūrėjo vaidmeniui;
- vaiko muzikinės kultūros ugdymas – ši kryptis jungia abi pirmąsias: siekiama sudaryti sąlygas visuminiam vaiko tobulėjimui per muzikinę veiklą ir išryškinti individualūs muzikiniai gabumai, lavinami muzikiniai gebėjimai pagal kiekvieno prigimtines išgales.

Muzikinio ugdymo uždaviniai:

- skatinti teigiamas vaiko emocijas;
- lavinti jo muzikalumą; sudaryti sąlygas kaupti, plėtoti muzikinius įspūdžius; lavinti jutiminį klausos aštrumą; plėtoti muzikinius gebėjimus ir skatinti muzikinę vaiko saviraišką;
- sukurti tinkamą aplinką laisvai, natūraliai muzikinei jo raidai šeimoje ir institucijose;
- įjungti muziką į visą vaiko veiklą, siekiant įvairiapusio jo ugdymo.

Vaikų dailės ugdymas reikšmingas visoms šio amžiaus vaiko raidos sritims: fizinei, emocinei, socialinei, intelekto, kūrybingumo, estetinei bei dvasinei. Estetinė patirtis – tai sugebėjimas suvokti grožį jausmais, t.y. su grožio nuostata išgyventi santykį su artimais žmonėmis, aplinka ir pačiu savimi. Estetiškoje erdvėje augantis vaikas sugeba atskirti, kas gražu, o kas ne, bando kurti grožį veikdamas. Grožis pajuntamas per tobulą formą, kuri turi galią vaizdžiai ir pagaunamai patraukti vaiko dėmesį, atkreipti akis bei ausis. Tobula forma išreiškia daikto esmę. Grožis prabyla į vaiko dvasią (jausmus, mintis). Grožio prigimtis ir reikšmė suprantama visybiškai, o puoselėjant estetinę vaiko kultūrą susilieja visos jo dvasinės vertybės.

Vaikas grožį junta iš artimųjų, jų santykių, aplinkos daiktų, gamtos, meno kūrinių. Praturtindami vaiko gyvenimo erdvę gražiais dalykais, tenkindami jo spontaniškos raiškos poreikius, suaugusieji sudaro galimybes plėstis ir gilėti jo estetiški patirčiai – tobulėti jausminiams ryšiams su grožio gėrybėmis. Suaugusiųjų parengta vaiką ugdanči aplinka ir patys ugdytojai žadina vaiko grožėjimosi, gėrėjimosi, stebėjimosi jausmus, kurie, be estetikos, turi ir dorovinę vertę.

Pastebėta, kad vaikas, rinkdamasis idėjas, turi galimybę pajauti, meno ryšį su aplinka, vertinti savo ir kitų darbą, išsiugdyti pakantumą skirtingiems požiūriams į pasaulį. Tai padeda ne tik aktyviai stebėti, suvokti, išsiaiškinti, kaip keičiasi aplinka, žmonės, bet moko drąsiai rinktis ir dalyvauti šiuose procesuose.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų dailės mokymas vyksta įvairiausios dailės veiklos metu, sąlytyje su dailės kūriniais. Ugdyme remiamasi vaiko kaip asmens vientisumu. Kreipiamas dėmesys į jo regėjimą, jausmus ir mąstymą. Ugdymo procese privalu atsižvelgti į vaiko poreikius ir potraukius, kurie yra labai skirtingi, nulemti vaiko individualumo, vystymosi lygio, sugebėjimų apimties. Ugdymo daile tikslas yra dvipusis: ugdyti asmenybę ir individo gebėjimus bei sykiu ugdyti sugebėjimą bendrauti. Vadinasi, mokytis išreikšti asmeninę patirtį tokia specifinių simbolių kalba, kurią suvokia kiti.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrinėliams būdingi originalūs, netikėti grafiniai bei spalviniai deriniai. Šio tarpsnio piešimas priskiriamas iki scheminiam etapui, t.y. etapui, kuriame formuojasi schema. Ikimokyklinio amžiaus vaikams piešimas yra ne vien malonus užsiėmimas. Šis procesas greičiau tampa mokymosi, pažinimo patirtimi. Šiame laikotarpyje yra padidėjęs aplinkos pažinimo poreikis, todėl vaikai savo kūryba plėtoja realybės sąvokas. Meninė raiška vaikui padeda rasti įvairių mąstymo būdų.

Piešdamas, tapydamas, lipdydamas vaikas įgunda skirti formas, jų savybes bei geometrines figūras. Visa tai turtina vaizduotę, lavina mąstymą. Ugdymas daile turi įtakos vaikų emociniam brendimui, gebėjimui lengvai pasirinkti nauja, išreikšti malonius ir nemalonus jausmus. Dailė integruoja vaiką į gimtąją kultūrą, padeda jam tapti asmenybe, moko bendrauti vaizdų kalba, atspindėti jo bendrą fizinę bei psichinę būklę.

Dailės ugdymas ikimokykliniame amžiuje žadina kūrybines galias, išradingumą, skatina savarankiškumą, teikia emocinę iškrovą. Kaip teigia M.R.Juknienė (1999; p. 51), vaikų dailės darbuose galima matyti vaikų individualumą, asmeninius išgyvenimus, emocijas, santykius su aplinkiniais.

Apibendrinant galima teigti, kad muzika ir kitos meno rūšys tinka ne tik vaikams nuraminti, paguosti, pralinksminti, bet plečia ir jų akiratį. Muzika veikia emocinį vaiko vystymąsi, socialinę raidą, taip pat lavina kalbą, skatina sąvokų vystymąsi, lavina judesius. Prisilietęs prie meno, vaikas darosi jautresnis aplinkai ir žmonėms. Jo dailės darbeliai, net patys nesuprantamiausi suaugusiam, turi savo prasmę, atspindi vaiko jausmus, aplinkos suvokimą, bandymus kurti.

3. IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ SOCIALIZACIJOS PROCESO EFEKTYVINIMO MENINE VEIKLA EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Tyrimų organizavimas ir imties charakteristikos

Siekdami iširti ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimo menine veikla ypatybes, atlikome empirinį tyrimą. Tyrimas vyko keliais etapais.

Pirmajame tyrimo etape, kuris vyko 2004 metais Kauno vaikų darželiuose „Girstutis“ ir „Etiudas“ interviu metodu buvo atliktas vaikų apklausa apie ikimokyklinio amžiaus vaikų dalyvavimą meninėje veikloje (žr. priedą Nr.1). Tyrime dalyvavo 40 vaikų, iš jų 14 mergaičių ir 26 berniukai. Tyrimo metu nustatyta, jog ikimokyklinio amžiaus vaikams ugdymo įstaigose labiausiai patinka žaisti, šokti, dainuoti bei piešti (žr. priedą Nr.2). Tyrimo rezultatai ir išvados buvo pateiktos kursiniame darbe.

Gauti tyrimo rezultatai paskatino pasidomėti ugdytojų, t.y. darželio auklėtojų ir vaikų tėvų, nuomone apie meninės veiklos įtaką vaiko socializacijai. Patobulinus tyrimo instrumentus buvo apklausti Kauno darželių „Girstutis“, „Želmenėlis“, M.Montessori, Valdorfo, „Etiudas“, „Vaikystė“ ir „Daigelis“ darbuotojas ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvus.

Antrajame tyrimo etape, kuris vyko 2005 m. lapkričio – gruodžio mėn. buvo tirtas ikimokyklinių įstaigų pedagogų požiūris į ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos proceso efektyvinimą menine veikla. Tyrimui naudota anketa (žr. priedą Nr.3). Tiriamiesiems buvo pateikta 12 klausimų. Dalis klausimų pateikti su galimais atsakymų variantais. Atsakymų variantus reikėjo įvertinti nuo 1 iki 5. Anketos vidinis patikimumas nustatytas paskaičiavus Kronbacho alfos koeficientą (alfa = 0,9475). Gautas rezultatas parodė, kad anketa tinka respondentų matavimui ir diagnozei.

Trečiame etape, vykusiame 2006 m. sausio – vasario mėn. buvo tirta tėvų nuomonė apie ikimokyklinio ugdymo įstaigų įtaką vaiko socializacijai. Tėvams buvo pateikta anketa (žr. priedą Nr.4), kurią sudaro aštuoni klausimai. Du klausimai pateikti su galimais atsakymų variantais, kuriuos reikėjo įvertinti nuo 1 iki 5. Kiti klausimai turėjo po tris galimus atsakymų variantus. Anketos vidinis patikimumas nustatytas paskaičiavus Kronbacho alfos koeficientą (alfa = 0,6918). Gautas rezultatas parodė, kad anketa tinka įvertinti grupėms, bet yra abejotina individo įvertinimui.

Prieš tyrimą buvo surinkta ir išanalizuota literatūra apie ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją, ugdymą menu Lietuvoje, išsikelti pagrindiniai darbo klausimai ir hipotezės.

Tyrimas buvo atliktas Kauno ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2005 m. lapkričio mėn. – 2006 m. vasario mėn. Tyrime dalyvavo Kauno darželių „Girstutis“, „Želmenėlis“, M.Montessori, Valdorfo, „Etiudas“, „Vaikystė“ ir „Daigelis“ darbuotojos ir ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai.

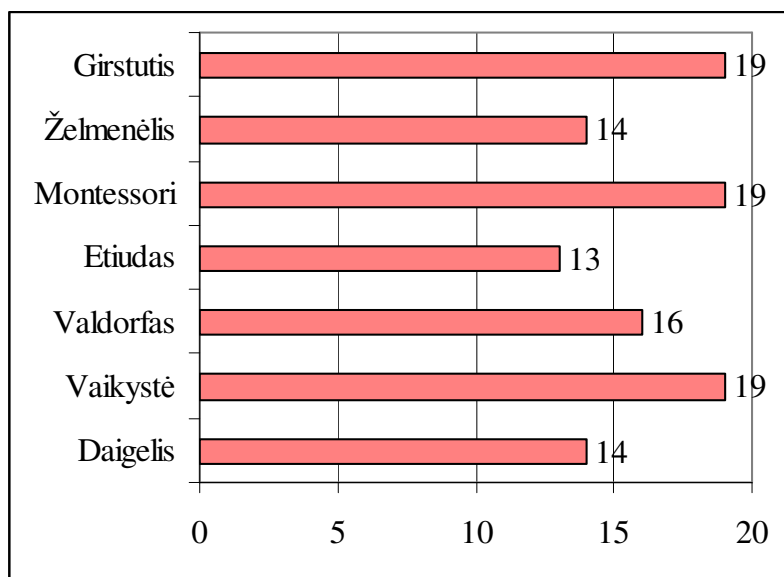
Prieš tyrimus ugdytojai buvo informuoti apie tyrimų svarbą ir gauti jų sutikimai dalyvauti tyrimuose.

Parengus tyrimo duomenis skaičiavimams ir statistiniais metodais išanalizavus gautą medžiagą, buvo patikrintos hipotezės, aprašyti gauti rezultatai, pateiktos išvados ir parengtos rekomendacijos.

Tyrimo pradžioje paaiškinau anketų pildymo tvarką, po tyrimo patikrinau kiekvieno dalyvio anketas, norėdami įsitikinti, ar jos pilnai užpildytos. Gautus duomenis užkodavome bei apdorojome statistinės analizės statistiniu paketu SPSS 10.0.

Imties charakteristikos

Apklausoje dalyvavo Kauno miesto ikimokyklinių įstaigų 114 pedagogų, iš jų 12,3% (N=14) „Daigelio“, 16,7% (N=19) „Vaikystės“, 14% (N=16) Valdorfo, 11,3% (N=13) „Etiudo“, 16,7% (N=19) M.Montessori, 12,3% (N=14) „Želmenėlio“ ir 16,7% (N=19) „Girstučio“ vaikų darželių pedagogų (žr. 5 pav.).

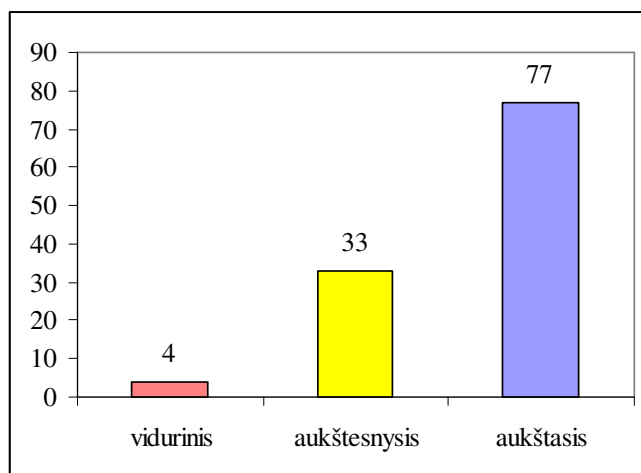

5 pav. Pedagogių, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal ikimokyklines įstaigas (N=114)

Iš 5 paveikslo matyti, kad ikimokyklines įstaigas atstovavo beveik vienodas skaičius pedagogų. Tiriamųjų skaičius pagal amžių pateiktas priede Nr.5. Tyrime daugiausiai dalyvavo 35

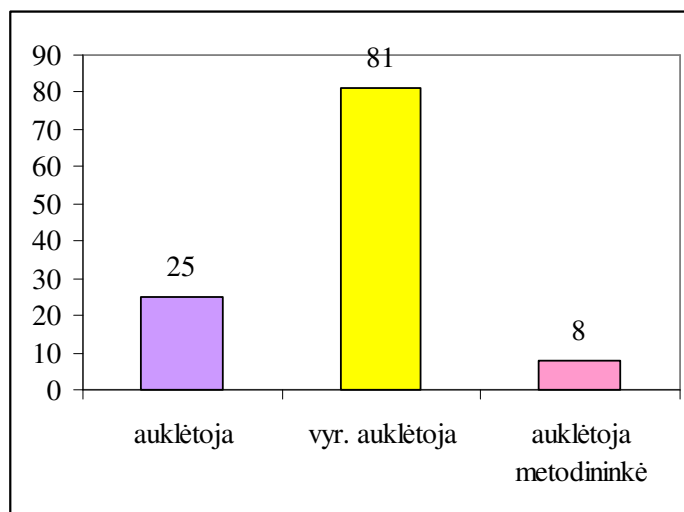
metų 8,8% (N=10), 38 metų - 8,8% (N=10) ir 40 metų - 9,6% (N=11) pedagogių. Tiriamųjų amžius labai įvairus – tai moterys nuo 24 metų iki 57 metų.

Kaip pedagogės pasiskirsčiusios išsilavinimo požiūriu pateikta 6 paveiksle.

6 pav. Pedagogių, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N=114)

Kaip matyti 6 paveiksle, 67,5% (N=77) ikimokyklinėse įstaigose dirbančių dauguma pedagogių yra baigusios aukštąsias mokyklas, 29% (N=33) - aukštesniasias mokyklas ir tik 3,5% (N=4) - vidurines mokyklas.

7 pav. Pedagogių, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N=114)

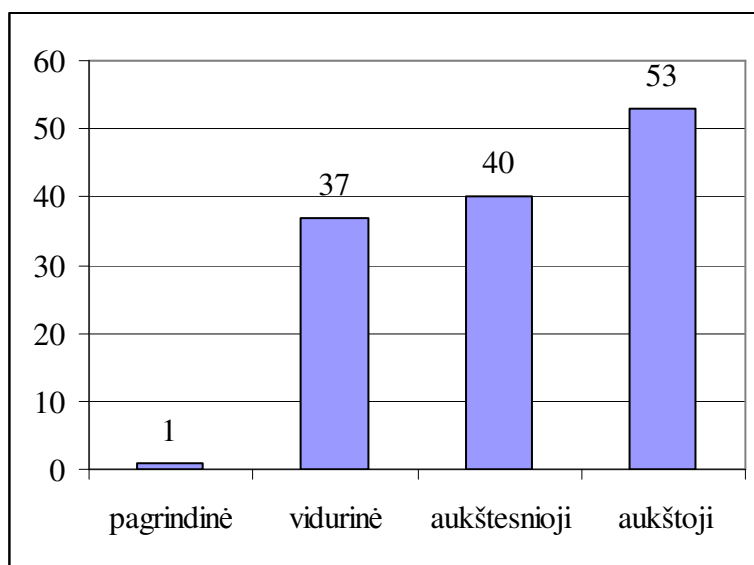
Iš 7 paveikslo matyti, kad 71% (N=81) tyrime dalyvavo vyr. auklėtojų, 22% (N=25) - auklėtojų ir tik 7% (N=8) - auklėtojų metodininkių.

Tikėtina, kad pedagogės, turinčios aukštesnę pedagoginę kvalifikaciją, turi ne tik pedagoginį išsilavinimą, darbo stažą, pakankamai žinių apie įvairias vaikų ugdymo sistemas, metodus, bet ir geba jas taikyti savo praktinėje veikloje.

Apklausoje dalyvavo Kauno miesto ikimokyklinių įstaigų 131 tėvas, iš jų 15% (N=20) „Daigelio“, 13% (N=17) „Vaikystės“, 17% (N=23) Valdorfo, 17% (N=23) „Etiudo“, 13% (N=17) M.Montessori, 11% (N=15) „Želmenėlio“ ir 14% (N=18) „Girstučio“ vaikų darželių auklėtinių tėvų.

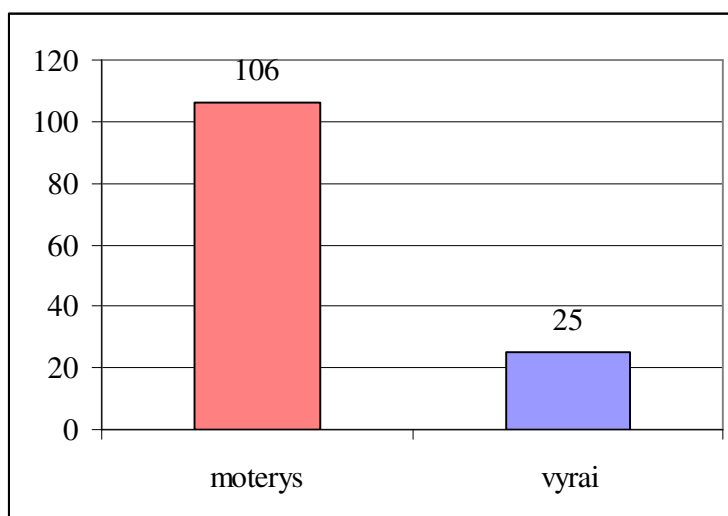
Tiriamųjų tėvų skaičius pagal amžių pateiktas priede Nr.6. Tyrime dalyvavo 10,7%(N=14) 34 metų, 10,7% (N=14) 30 metų, 7,6% (N=10) 31 metų, 7,6% (N=10) 32 metų ir 8,4% (N=11) 35 metų tėvai. Tiriamųjų amžius labai įvairus – tai vyrai ir moterys nuo 24 metų iki 49 metų.

Tyrimo dalyvavusių tėvų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 8 paveiksle.

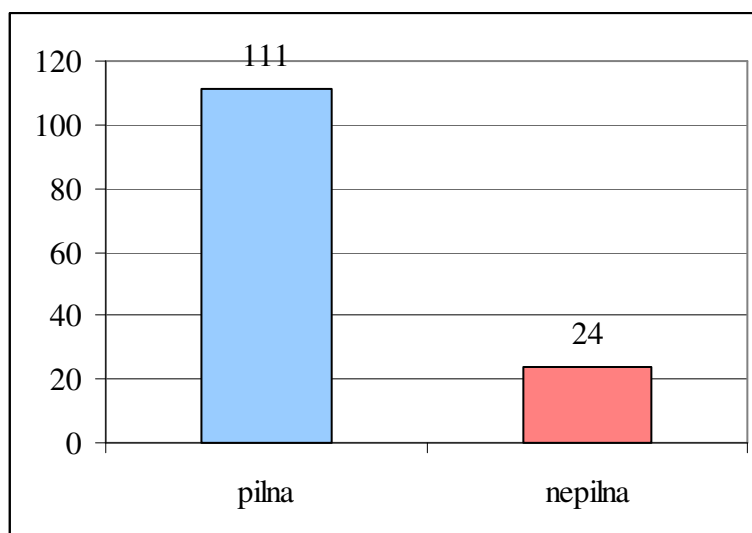
8 pav. Tėvų, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal išsilavinimą (N=131)

Kaip matyti iš 8 paveikslo, 40,5% (N=53) respondentų tėvų yra baigę aukštąsias mokyklas, 30,5% (N=40) – aukštesniąsias, 28,2% (N=37) – vidurinę ir tik 0,8% (N=1) – pagrindinę mokyklą. Kaip matyti 9 paveiksle, tyrime dalyvavo net 81% (N=106) moterų ir tik 19% (N=25) vyrai.

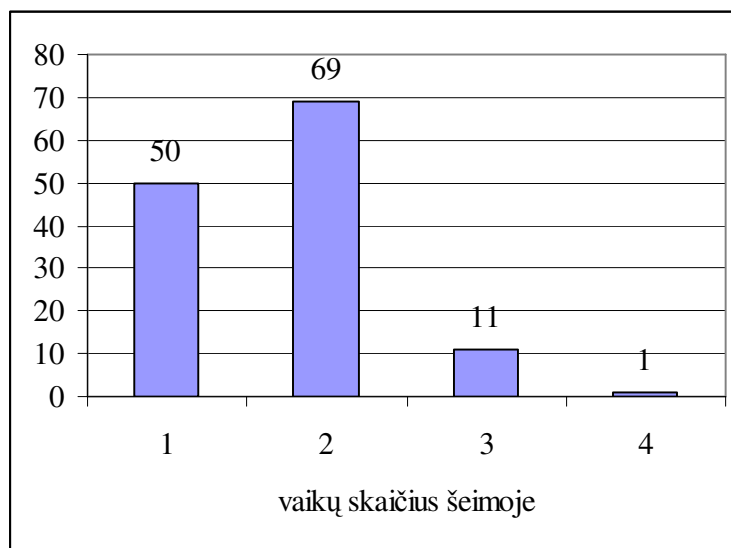
9 pav. Tėvų, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal lytį (N=131)

Viena iš šeimos funkcijų yra vaikų socializacija ir auklėjimas (Miškinis, 2003). Šeimoje lemiamą vaidmenį vaidina tėvai, nes šeima yra tobuliausias vaiko auginimo ir auklėjimo institutas, kuriame auklėjimas yra nenutrūkstamas ir nuolat koreguojamas.

10 pav. Tėvų, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal šeimyninę padėtį (N=131)

Vaiko socializacijai labai svarbi yra šeimos padėtis. 10 paveiksle pateikta tyrime dalyvavusių tėvų šeimyninė padėtis. Tyrime dalyvavo 85% (N=111) pilnų šeimų atstovų ir 15% (N=20) atstovų iš nepilnų šeimų.

11 pav. Šeimų, dalyvavusių tyrime, pasiskirstymas pagal vaikų skaičių (N=131)

Dalyvavusių šeimų vaikų skaičius parodytas 11 paveiksle. Iš 11 paveikslo matyti, kad aktyviausiai tyrime dalyvavo šeimų, auginančių 1 – 2 vaikus, atstovai. Du vaikus augina net 52,7% (N=69) šeimų, 38,2% (N=50) - po vieną vaiką, 8,4% (N=11) - tris vaikus ir tik 0,8% (N=1) šeimų – keturis vaikus.

Po išsamios tyrimo respondentų demografinių charakteristikų analizės, aptarsime tyrimo rezultatus.

3.2. Pedagogų požiūrio į vaiko socializacijos proceso efektyvumą menine veikla analizė

Norint patikrinti hipotezę, jog **meninė veikla ikimokyklinėse įstaigose gerina ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją**, pirmiausiai bandyta išsiaiškinti pedagogų nuomonę apie pedagoginių idėjų ir metodų vaidmenį ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo turiniui (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Pedagoginių idėjų ir metodų vaidmuo darželio ugdymo turiniui (N=114)

Pedagoginės idėjos ir metodai		Atsakymų variantai					Viso (sk., %)
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	
M.Montessori	skaičius	51	28	11	7	17	114
	%	44,7	24,6	9,6	6,1	14,9	100
Š.Suzuki	skaičius	73	20	9	7	5	114
	%	64	17,5	7,9	6,1	4,4	100
R.Šteinerio	skaičius	49	21	15	15	14	114
	%	43	18,4	13,2	13,2	12,3	100
„Geros pradžios“	skaičius	41	13	16	23	21	114
	%	36	11,4	14	20,2	18,4	100
„Vėrinėlio“	skaičius	35	17	9	9	44	114
	%	30,7	14,9	7,9	7,9	38,6	100

Kaip matyti 1 lentelėje ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai didesnę dėmesį skiria tradiciniams ugdymo metodams, t.y. net 38,6% (N=44) respondentų mano, kad tinkamiausi yra „Vėrinėlio“ programoje taikomi metodai. „Vėrinėlio“ programos tikslas – puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę (integracijos) sėkmę. Ši programa grindžiama šiais principais:

- Tautiškumo. Vaikų darželyje gaivamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės, padedama vaikui visa, kas jį supa, įprasminti per vertybines, visų pirma dorovines žmogaus nuostatas į aplinką.
- Humaniškumo. Pripažįstama teisė būti skirtingam, vaikas gerbiamas kaip asmenybė, sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimuisi, harmoningam asmenybės vystymuisi.
- Demokratiškumo. Darželiai turi tam tikrą valdymo autonomiją, sudaromos sąlygos tėvams rinktis vaikų darželį pagal jiems priimtina vaiko ugdymo būdą.
- Integracijos. Sudaromos sąlygos vaiko ir visuomenės sociokultūrinės integracijos prielaidoms formuotis, garantuojama vaiko ugdymo šeimoje ir darželyje darna.

- Diferencijavimo. Vaikai ugdomi, atsižvelgiant į individualias jų savybes, ugdymo šeimoje tradicijas ir vaikų patirtį, taikomi skirtingi poveikio būdai, metodai.

„Vėrinėlio“ programoje keliamas tikslas ir principai leidžia teigti, kad šioje programoje didelis dėmesys yra skiriamas sėkmingam vaiko įsijungimui į visuomenę.

„Gera pradžia“ - tai unikali programa trejų - šešerių metų vaikams ir jų šeimoms. Programoje darniai siejami tyrimais pagrįstas ikimokyklinis ugdymas bei tvirtas pasiryžimas dirbti su šeimomis ir bendruomene, kad būtų individualizuotas kiekvieno vaiko išmokymo būdas. Programa parengta atsižvelgiant į kiekvieno vaiko reikmes ir gerbiant kultūros tradicijų įvairovę. Įvairaus amžiaus grupių programose yra keli bendri bruožai. Visur pabrėžiamas:

- kiekvieno vaiko išmokymo būdo individualizavimas;
- planinga veikla ir išmokti rinktis padedantys veiklos centrai;
- šeimos dalyvavimas (Caughlin ir kt., 1997; p.23).

Kitos ugdymo sistemos, t.y. M.Montessori, Š.Suzuki ir R.Šteinerio, pedagogų nuomone, yra mažiau taikomos ikimokyklinės įstaigos ugdymo turinyje. Viena iš priežasčių, kad ne visi vaikų darželiai integruoja minėtas programas, metodikas savo ugdymo turinyje.

2 lentelė

Pedagogų atliekamų vaidmenų svarba ugdymo procesui (N=114)

Vaidmenys		Atsakymų variantai					Viso (sk., %)
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	
organizatorius, patarėjas	skaičius	12	6	7	15	74	114
	%	10,5	5,3	6,1	13,2	64,9	100
socialinis pedagogas	skaičius	42	13	22	22	15	114
	%	36,8	11,4	19,3	19,3	13,2	100
tėvas	skaičius	49	6	16	24	19	114
	%	43	5,3	14	21,1	16,7	100
globėjas	skaičius	39	13	19	27	16	114
	%	34,2	11,4	16,7	23,7	14	100
draugas	skaičius	27	3	12	28	44	114
	%	23,7	2,6	10,5	24,6	38,6	100

Vaikas – aktyvi ir protinga būtybė, jis labai nori suprasti, kas vyksta aplink, trokšta įsijungti į pasaulį. Ugdyti – tai reiškia ne tik stabdyti neigiamas savybes, bet ir blogas pakeisti geromis. Pirmiausia tam reikia suaugusiojo pavyzdžio.

Sekančiu klausimu aptarsime pedagogų atliekamų vaidmenų svarbą ugdymo procesui (žr. 2 lentelę). Labai svarbu, kokį vaidmenį pedagogas atlieka ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymo procese. 2 lentelėje matyti, kad 64,9% (N=74) respondentų labai svarbus organizatoriaus, patarėjo

vaidmuo, 13,2% (N=15) respondentų – šis vaidmuo tik svarbus, 38,6% (N=44) respondentų – labai svarbus draugo vaidmuo, o 24,6% (N=28) respondentų – svarbus. Galima teigti, kad dauguma pedagogų yra linkę vadovauti, nurodinėti, patarinėti ir organizuoti vaikų veiklą.

Kadangi vaikystė vertintina kaip nepakartojama žmogaus gyvenimo vertybė, o kiekvienas vaikas - unikalus, ikimokyklinėse ugdymo įstaigose yra keičiama stereotipinė nuostata, kad vaikas yra tik paklusnus vykdytojas. Šiuolaikinėmis pedocentrinėmis nuostatomis vaikas – ugdymo centre. Todėl ugdymo procese yra siekiama:

- sudaryti palankiausias sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti (bendrauti, tirti, eksperimentuoti, improvizuoti, kurti ir kt.);
- atsižvelgiant į kiekvieno vaiko kultūrinę ir socialinę patirtį, individualias galimybes, padėti jam įeiti į visuomenę;
- siekiama, kad aplinka ir bendravimas būtų stimuliuojantys;
- ugdymo turinys, pateikiamas vaikui, turi būti nesuskaidytas, kuriantis vientisą, nedalomą pasaulio vaizdą.

Tokia vaikystės samprata reikalauja stimuliuojančios, integruojančios aplinkos poveikio vaiko aplinkai ir tikslingo, kryptingo suaugusiųjų dalyvavimo vaiko gyvenime. Suaugusiųjų poveikis turi būti nukreiptas į vaiko prigimtinių poreikių tenkinimą. Reikėtų sukurti tokio ugdymo prielaidas, kad tarp vaiko ir aplinkos atsirastų harmoningas ryšys. Ši ryšį labiausiai skatina vaiko poreikis bendrauti ir bendradarbiauti su kitais.

Vaiko socializacijai, įsijungimui į visuomenę, palankiausia yra savos kultūros terpė, padedanti natūraliai perimti vertybines visuomenės orientacijas - dorines nuostatas, principus, elgesio normas. Taigi svarbiausiu ugdymo aspektu tampa socialinis ir kultūrinis aspektas.

Suaugusieji privalo kurti vaiko pažinimo, saviraiškos, estetinius poreikius tenkinančią aplinką, suteikti laiką, erdvę, priemones įvairiai saviraiškai - vaiko energijai, augančios asmenybės ištekliams skleisti ir plėtoti. Vaiko saviraiška kūnu, garsais, žodžiais, dailės vaizdais yra savaiminė vertybė. Vaikas neatsiejamas nuo suaugusiųjų ir kartu nuo savo individualybės. Jo raidą lemia aplinka ir suaugusieji, tačiau vertingiausia yra tai, ką vaikas įgyja pats savo jėgomis.

S.Nefachas (2004) teigia, kad atviri santykiai, demokratiškas dialogas suteikia vaikui įkvėpimą, poreikių tenkinimą. Visiškai pasikeičia darželių atmosfera. Būtent ji dažniausiai tiksliai parodo visą įstaigos ir praktinės pedagogikos esmę, būtent vaikų nuotaika yra nenusakomas, bet geriausias vaiko gyvenimo darželyje rodiklis.

Demokratiškas požiūris į vaiką atmeta formalias, mechaniškas vertybių sistemas ir atkreipia dėmesį į natūralų ir atvirą tarpusavio bendravimą. Pastebėta, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogai turi daugiau autonomijos ir pedagoginių sprendimų laisvės, nes jie nėra priklausomi nuo konkrečių dalykų mokymo turinio. Jų organizuojamas ugdymas yra integruotas, kontekstinis ir situacinis, orientuotas į vaiko individualybės holistinį ugdymą, jo socializaciją. Jie daugiau skiria laiko bendravimui su tėvais. Todėl tarp svarbiausių ikimokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijų išskiriami jautrumas ir intucija, įžvalga, supratimas, kaip vaiko jausmų ir minčių vystymasis pasireiškia jo elgesyje, žaidimuose, koks yra tarp jų ryšys.

Taigi suaugusieji turėtų pripažinti įvairias vaiko kultūrinės saviraiškos formas. Didelę reikšmę ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai turi ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų svarba ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai (N=114)

Realizavimo būdai		Atsakymų variantai					Viso (sk., %)
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	
savaiminis vaikų judėjimas	skaičius	33	11	13	24	33	114
	%	28,9	9,6	11,4	21,1	28,9	100
judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones	skaičius	8	3	8	18	77	114
	%	7	2,6	7	15,8	67,5	100
savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu	skaičius	13	4	15	41	41	114
	%	11,4	3,5	13,2	36	36	100
problemų sprendimas kūrybiniu judesiu	skaičius	21	9	26	29	29	114
	%	18,4	7,9	22,8	25,4	25,4	100
tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis	skaičius	25	6	11	31	41	114
	%	21,9	5,3	9,6	27,2	36	100

3 lentelės duomenys rodo, jog 67,5% (N=77) respondentų pedagogų svarbiausiais ugdymo programų ir uždavinių realizavimo būdais laiko judėjimo skatinimą, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones, 36% (N=41) respondentų - tradicinius žaidimus ir žaidimus su taisyklėmis bei savaimingą kūrybinę improvizaciją judesiu.

Analizuojant pedagogų nuomones apie ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytinas kompetencijas, prisiminsime, kokios ikimokyklinėse įstaigose, t.y. vaikų darželiuose ugdomos kompetencijos:

- Socialinė. Tai vaiko gebėjimas suvokti save ir kitus, savo vietą šeimoje, vaikų grupėje, ryšius su bendruomene, kai kuriuos socialinius ir kultūros reiškinius, gimtinę, tėvynę; tai

gebėjimas būti kartu su kitais, bendrauti, bendradarbiauti, draugauti, spręsti kasdienes problemas, įveikti gyvenimo sunkumus, padėti sau bei kitiems, gerai jaustis ir gerbti save, ugdyti tautinio identiteto jausmą.

- Sveikatos saugojimo. Tai vaiko gebėjimas justai ir valdyti savo kūną, keičiant judėjimo kryptį, tempą, jėgą, išlaikyti pusiausvyrą, trumpam išbūti nejudrinam; gebėjimas priimti sveikam augimui palankius sprendimus, mokymasis įveikti įtampą, atsipalaiduoti, partneriškai bendrauti.
- Komunikavimo. Tai vaiko gebėjimas suvokti kalbos prasmes ir ją vartoti.
- Pažinimo. Tai vaiko domėjimasis viskuo, kas yra aplink, gebėjimas sutelkti dėmesį, suvokti, išiminti, samprotauti, spręsti problemas, kritiškai mąstyti; gebėjimas taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus – stebėjimą, klausinėjimą, eksperimentavimą, modeliavimą, prognozavimą, informacijos paiešką, įgyjant elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, gimtinę, Tėvynę.
- Meninė. Tai vaiko gebėjimas įsivaizduoti, pajausti, kurti, grožėtis, tai vaiko atvirumas estetiniams išpūdžiams, jautrumas gamtos, vaiką supančios aplinkos bei meno kūrinų grožiui, poreikis išreikšti save meno kalba, gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai išreikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis bei santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, vaidinant, šokant, žaidžiant.

4 lentelėje pateiktas pedagogų pasiskirstymas pagal ugdymo procese skiriamą dėmesį vaikų ugdymo(si) kompetencijoms.

4 lentelė

Ugdymo procese skiriamas dėmesys vaikų ugdymo(si) kompetencijoms (N=114)

Ugdymo kompetencijos		Atsakymų variantai					Viso (sk., %)
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	
socialinė kompetencija	skaičius	11	4	6	15	78	114
	%	9,6	3,5	5,3	13,2	68,4	
sveikatos kompetencija	skaičius	9	5	6	32	62	114
	%	7,9	4,4	5,3	28,1	54,4	
pažinimo kompetencija	skaičius	8	4	6	21	75	114
	%	7	3,5	5,3	18,4	65,8	
komunikavimo kompetencija	skaičius	9	3	5	29	68	114
	%	7,9	2,6	4,4	25,4	59,6	
meninė kompetencija	skaičius	18		5	19	72	114
	%	15,8		4,4	16,7	63,2	

68,4% (N=78) respondentų teigia, kad ugdymo procese labai svarbu skirti dėmesį vaiko socialinei kompetencijai, 65,8% (N=75) respondentų - pažinimo kompetencijai ir 63,2% (N=72) respondentų meninei kompetencijai. Kaip matyti 4 lentelėje meninės vaiko kompetencijos ugdymas užima ne paskutiniąją vietą ugdymo procese.

Priešmokyklinio ugdymo programoje išskiriamos keturios meninio ugdymo sritys: muzika, dailė, teatras, šokis. Visos jos vienodai svarbios. Meninėje veikloje atsiveria didžiausios galimybės vaiko saviraiškai, kūrybiškumui, estetinių jausmų ugdymuisi.

Siekiant išsiaiškinti meninės veiklos ikimokyklinėse įstaigose teigiamą įtaką ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai, pirmiausiai analizuotas respondentų požiūris į meninės veiklos (dailės, muzikos, choreografijos ir dramos) vaidmenį vaiko socializacijos efektyvinimui (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Meninės veiklos vaidmuo vaiko socializacijos gerinimui (N=114)

Meninė veikla		Atsakymų variantai				
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu
Dailė	skaičius	4	1	6	30	73
	%	3,5	0,9	5,3	26,3	64
Muzika	skaičius	3	1	3	31	76
	%	2,6	0,9	2,6	27,2	66,7
Choreografija	skaičius	19	11	38	23	23
	%	16,7	9,6	33,3	20,2	20,2
Drama	skaičius	15	11	22	33	33
	%	13,2	9,6	19,3	28,9	28,9

Kaip matyti iš 5 lentelės, 66,7% (N=76) respondentų mano, kad muzika, o 64% (N=73) respondentų, kad dailė yra labai svarbios meninės veiklos vaiko socializacijos gerinimui.

Sekantis klausimas susijęs su darbo pradžioje kelta hipoteze, kad meninė veikla ikimokyklinėse įstaigose gerina ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją.

Analizuojant 6 lentelės duomenis, matyti, kad 64,9% (N=74) respondentų mano, kad meninis ugdymas labai padeda vaikui pažinti pasaulį, 60,5% (N=69) respondentų galvoja, jog padeda ugdyti vaiko emocinę kultūrą, o 48,2% (N=55) respondentų teigia, kad tai labai svarbi prielaida vaiko intelektualiam brendimui.

Gauti duomenys leidžia patvirtina hipotezę, kad meninė veikla ikimokyklinėse įstaigose gerina ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją.

Meninio ugdymo svarba ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai (N=114)

		Atsakymų variantai				
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu
Padeda vaikui pažinti pasaulį	skaičius	4		6	30	74
	%	3,5		5,3	26,3	64,9
Padeda vaikui įgyti bendravimo įgūdžių	skaičius	13	3	12	38	48
	%	11,4	2,6	10,5	33,3	42,1
Prielaida vaiko intelektiniam brendimui	skaičius	13	3	9	34	55
	%	11,4	2,6	7,9	29,8	48,2
Padeda ugdyti vaiko emocinę kultūrą	skaičius	8	10	3	24	69
	%	7,0	8,8	2,6	21,1	60,5

Vaikas ir vaikystė - savaiminės vertybės. Pirmiausia - teisės būti vaiku pripažinimas. Sudarytos sąlygos išgyventi vaikystę kaip džiugų, vienintelį ir nepakartojamą gyvenimo laikotarpį nuo gimimo iki paauglystės. Pripažindami vaiko teisę būti tokiam, koks jis yra, suaugusieji patenkina visus vaiko poreikius: fiziologinius, saugumo, meilės ir priklausymo, pagarbos ir pripažinimo, pažinimo, saviraiškos ir kūrybos, estetinius.

Darželių auklėtojams svarbu žinoti psichologinius ikimokyklinio amžiaus vaiko ypatumus, kad būtų kuriamas vaiko gyvenimui ir ugdymui(si) palankus mikroklimatas, kad būtų tenkinami jo poreikiai (emociniai, judėjimo ir pažinimo), kad lengvai būtų įveikiami amžiaus ypatumų nulemti sunkumai.

Tikrinant hipotezę, kad **meninis ugdymas teigiamai veikia svarbiausius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius**, tirta respondentų nuomonė apie meninio ugdymo svarbą vaiko emociniams poreikiams. Gauti itin statistiškai patikimi ($p < 0,001$) rezultatai (žr. 7 lentelę).

Meninio ugdymo svarba svarbiausiems vaikų poreikiams (N=114)

Poreikiai		Atsakymų variantai				
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu
emociniams	skaičius	11		2	11	90
	%	9,6		1,8	9,6	79
pažinimo	skaičius	7		4	34	69
	%	6		3,5	30	60,5
judėjimo	skaičius	31	3	22	26	32
	%	27	3	19	23	28

Kaip matyti 7 lentelėje, 79% (N=90) respondentų mano, kad meninis ugdymas labai svarbus emociniams vaiko poreikiams, 60,5% (N=69) respondentų – vaiko pažinimo poreikiams. Tuo tarpu

27% (N=31) respondentų teigia, kad meninis ugdymas nesvarbus vaikų judėjimo poreikiui, o 28% (N=32) respondentų mano, kad labai svarbus. Tai patvirtina darbe iškeltą hipotezę, kad meninis ugdymas teigiamai veikia svarbiausius, t.y. emocinius, pažinimo ir judėjimo ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius.

Hipotezė, jog **meninio ugdymo programos gerina svarbiausias vaiko ugdymo(si) kompetencijas**, tikrinta nustatant ryšius tarp ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų ir vaiko ugdymo(si) kompetencijų (žr. 8 lentelę) ir tarp ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų ir meninės veiklos (žr. 9 lentelę).

8 lentelė

Ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų ir vaiko ugdymo(si) kompetencijų ryšys (N=114)

kompetencijos realizavimo būdai	savaiminis vaikų judėjimas	judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones	savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu	problemų sprendimas kūrybiniu judesiu	tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis
socialinė	p = 0,000	p = 0,002	p = 0,000	p = 0,021	p = 0,000
sveikatos	p = 0,000	p = 0,817	p = 0,005	p = 0,001	p = 0,000
pažinimo	p = 0,000	p = 0,000	p = 0,000	p = 0,013	p = 0,002
komunikavimo	p = 0,000	p = 0,181	p = 0,003	p = 0,353	p = 0,004
meninė	p = 0,000	p = 0,421	p = 0,000	p = 0,010	p = 0,001

Iš 8 lentelės matyti, kad stipriausiai su visomis vaiko ugdymo(si) kompetencijomis susijęs savaiminis vaikų judėjimas. Su socialine kompetencija turi ryšį savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu bei tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis. Sveikatos kompetencija susijusi su problemų sprendimu kūrybiniu judesiu, tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis. Pažinimo kompetencijai turi įtakos judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones bei savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu. Tuo tarpu meninė kompetencija, respondentų manymu, susijusi su savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu, tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis.

Tikrinant meninės veiklos ir ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų ryšį (žr. 9 lentelę), nustatyta, kad su daile reikšmingiausiai susiję tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis, tik po to problemų sprendimas kūrybiniu judesiu, savaiminis vaikų judėjimas ir savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu.

Ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdų ir meninė veiklos ryšys (N=114)

veikla realizavimo būdai	savaiminis vaikų judėjimas	judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones	savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu	problemų sprendimas kūrybiniu judesiu	tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis
dailė	p = 0,003	p = 0,340	p = 0,004	p = 0,003	p = 0,000
muzika	p = 0,002	p = 0,007	p = 0,000	p = 0,040	p = 0,027
choreografija	p = 0,005	p = 0,045	p = 0,000	p = 0,000	p = 0,001
drama	p = 0,000	p = 0,232	p = 0,000	p = 0,000	p = 0,000

Muzika siejasi su savaiminga kūrybine improvizacija judesiu ir savaiminiu vaikų judėjimu. Gauti rezultatai rodo, jog reikšmingiausiai choreografija susijusi su savaiminga kūrybine improvizacija judesiu, problemų sprendimu kūrybiniu judesiu ir tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis. Drama, kaip vaikų veikla, turi ryšį su savaiminiu vaikų judėjimu, savaiminga kūrybine improvizacija judesiu, problemų sprendimu kūrybiniu judesiu bei tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis. Tai patvirtina darbe iškeltą hipotezę, kad meninio ugdymo programos gerina svarbiausias vaiko ugdymo(si) kompetencijas.

Apibendrinant pedagogų tyrimo rezultatus galima teigti, kad daugumai pedagogų tinkamiausi yra „Vėrinėlio“ programoje taikomi metodai. Ši programa remiasi ne tik tautiškumo, humaniškumo ir demokratiškumo principais, bet ir integracijos bei diferencijavimo principais. Tyrimo metu nustatyta, kad dauguma pedagogų yra linkę patarinėti vaikui bei organizuoti jo veiklą.

Ikimokyklinių įstaigų pedagogai mano, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos efektyvinimui geriausiai tinkantys ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdai yra judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones, tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis bei savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu.

Tyrimo metu nustatyta, kad stipriausiai su visomis vaiko ugdymo(si) kompetencijomis susijęs savaiminis vaikų judėjimas. Su socialine kompetencija turi ryšį savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu bei tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis. Tuo tarpu meninė kompetencija, pedagogų manymu, susijusi su savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu, tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, pedagogai didžiausią dėmesį skiria vaiko socialinės ir pažinimo kompetencijų ugdymui. Meninės kompetencijos ugdymas užima ne paskutiniąją vietą vaiko ugdymo procese. Pedagogai mano, kad meninis ugdymas labai padeda vaikui pažinti pasaulį, ugdo vaiko

emocinę kultūrą ir yra labai svarbi prielaida vaiko intelektiniam brendimui, emociniams ir pažinimo poreikiams, kas irgi teigiamai įtakoja vaiko sėkmingą socializaciją.

3.3. Tėvų požiūrio į vaiko socializacijos proceso efektyvinimą menine veikla analizė

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose (darželiuose) daug dėmesio skiriama ugdomajai aplinkai. Sukurti aplinką, tinkamą vaikams augti ir ugdyti(s), tyrinėti, pažinti pasaulį, bendrauti ir bendradarbiauti yra svarbus viso darželio kolektyvo uždavinys. Tačiau ugdymo įstaigą savo vaikui renka patys tėvai.

Siekdami išsiaiškinti tėvų požiūrį į vaiko socializacijos proceso efektyvinimą menine veikla, pirmiausiai, tikrinome, kaip tėvų išsilavinimas lemia darželio pasirinkimą (žr. priedą Nr.7 ir 10 lentelę). Tyrimo rezultatai parodė, kad tėvų išsilavinimas neturi įtakos darželio pasirinkimui pagal artumą, t.y., ar darželis yra arti namų, ar toliau ($p < 0,5$ (0,117)). Daugumai tėvų, nepriklausomai nuo jų išsilavinimo, svarbu, kad ugdymo įstaiga būtų arčiau namų. 57,25% (N=75) respondentų labai svarbu arba svarbu, kad ugdymo įstaiga yra arti namų, tačiau 27,5% (N=36) respondentų tai neturi jokios reikšmės.

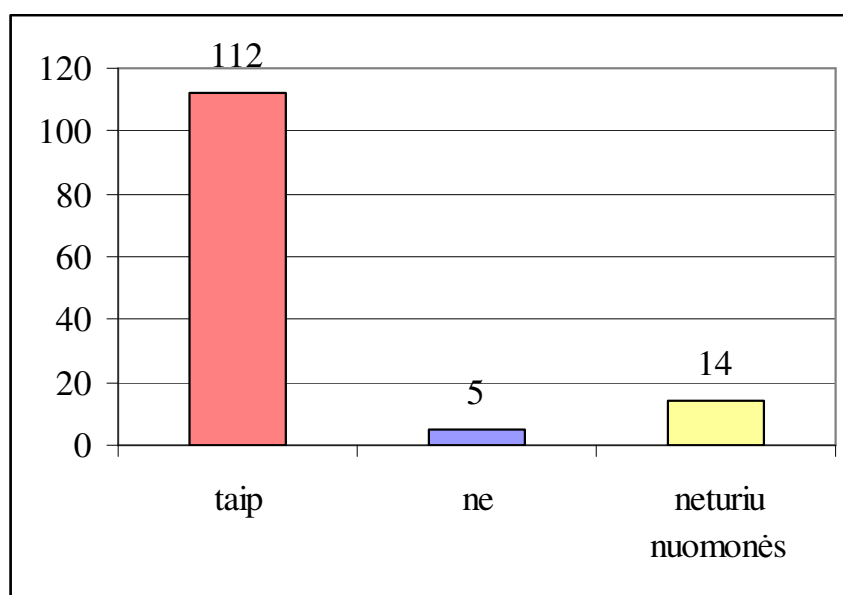
Panašūs rezultatai gauti, tikrinant tėvų išsilavinimą ir darželio pasirinkimą pagal ugdymo programų įvairovę. Darželio pasirinkimas pagal ugdymo programų įvairovę nepriklauso nuo tėvų išsilavinimo ($p < 0,5$ (0,356)). 56,5% (N=74) respondentų tai labai svarbu arba svarbu, o 28% (N=37) respondentų tam neteikia jokios reikšmės. Tėvų išsilavinimas turi įtakos darželio pasirinkimui pagal pedagogų, dirbančių atitinkamojoje ugdymo įstaigoje turimą kvalifikaciją (gauti patikimi rezultatai $p < 0,05$ (0,021)).

10 lentelė

Išsilavinimas		Tėvų išsilavinimas ir darželio pasirinkimas (N=131)					
		Dirba kvalifikuoti pedagogai					
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	viso
pagrindinis	skaičius				1		1
	%				3,6%		8%
vidurinis	skaičius	11	1	3	7	15	37
	%	40,7%	100,0%	33,3%	25,0%	22,7%	28,2%
aukštesnysis	skaičius	8		3	14	15	40
	%	29,6%		33,3%	50,0%	22,7%	30,5%
aukštasis	skaičius	8		3	6	36	53
	%	29,6%		33,3%	21,4%	54,5%	40,5%
viso	skaičius	27	1	9	28	66	131
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100%

Nustatyta, kad aukštąjį bei aukštesnįjį išsilavinimą turintys tėvai didesnę dėmesį skiria pedagogų kvalifikacijai. 54,5% (N=36) respondentų su aukštuoju ir 22,7% (N=15) respondentų su aukštesniu išsilavinimu teigė, kad jiems labai svarbi yra pedagogų, dirbančių su jų vaikais, kvalifikacija. Tuo tarpu tėvų išsilavinimas neturi įtakos renkantis darželį, kuriame ugdomi meniniai gebėjimai ($p < 0,5$ (0,154)). 59,5% (N=78) respondentų tai labai svarbu arba svarbu, o 24% (N=32) respondentų tam neteikia jokios reikšmės. Šie gauti duomenys leidžia teigti, kad aukštesnį išsilavinimą turintys tėvai ikimokyklinio amžiaus vaikams ugdymo įstaigą renka pagal turimą kvalifikacinę kategoriją.

Vykstant modernaus vaikų darželio kūrimui, pedagogams ir tėvams labai svarbu turėti informaciją apie metodines ikimokyklinio ugdymo sistemas, programas. Tėvų buvo teiraujama apie darželio ugdymo programas. Tėvai labai teigiamai atsiliepia apie ikimokyklinių įstaigų ugdymo programas (žr. 12 pav.).

12 pav. Tėvų nuomonė apie darželio ugdymo programą (N=131)

Kaip matyti 12 paveiksle, net 85% (N=112) respondentų patenkinti darželio ugdymo programomis, 11% (N=14) respondentų neturi nuomonės, o 4% (N=5) respondentų yra nepatenkinti.

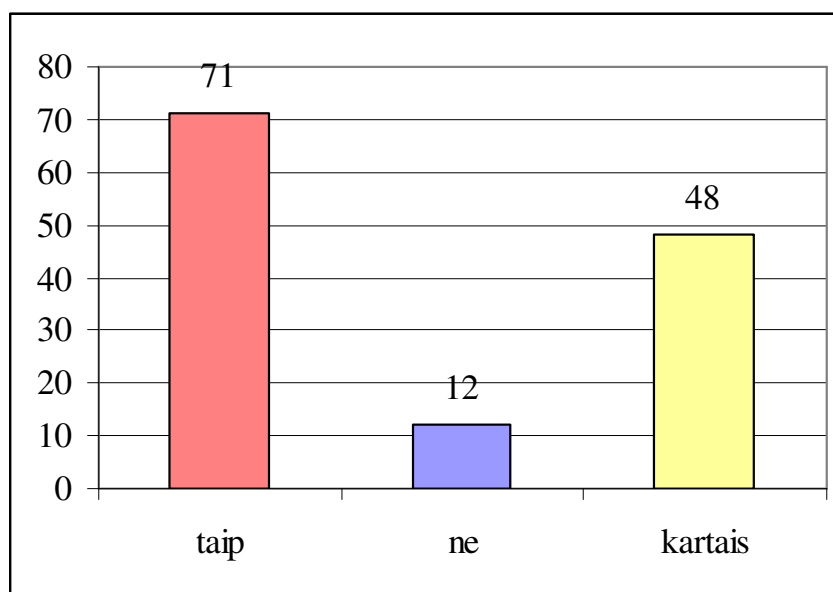
Šeima – pagrindinis socializacijos veiksnys, kurio dėka vaikas įgyja esminių socialinių žinių, susiformuoja įgūdžius bei gebėjimus, perima vertybes ir idealus, taisykles ir normas, būtiną gyvenant jį supančioje visuomenėje.

Vaikų darželis - kitas socializacijos veiksnys, turintis tokią pačią reikšmę sėkmingai vaiko socializacijai, kaip ir šeima.

Vaiko ugdymas prasideda šeimoje, tęsiamas ir papildomas ikimokyklinėje įstaigoje, vėliau mokykloje. Šeima ir ikimokyklinės įstaigos yra įvardijamos kaip vaikų švietimo ir socializacijos pagrindas. Pedagogai ir tėvai turi tapti ugdymo proceso partneriais, sujungtais ugdymo objektu - vaiku. Vaikų darželio pedagogai nuolatos turi domėtis šeimos gyvenimu. Kuo intensyvesnis bus bendradarbiavimas ir stipresni ryšiai su šeima, - teigė A.Gučas, - lengviau ir sėkmingiau vaikų darželis galės įkūnyti savo uždavinius (Gučas, 1990, p. 176).

Todėl labai svarbu, kad ugdymo įstaiga ir tėvai ne tik bendrautų, bet ir bendradarbiautų. Siekdami išsiaiškinti tėvų ryšį su ikimokyklinio ugdymo įstaiga, klausėme tėvų:

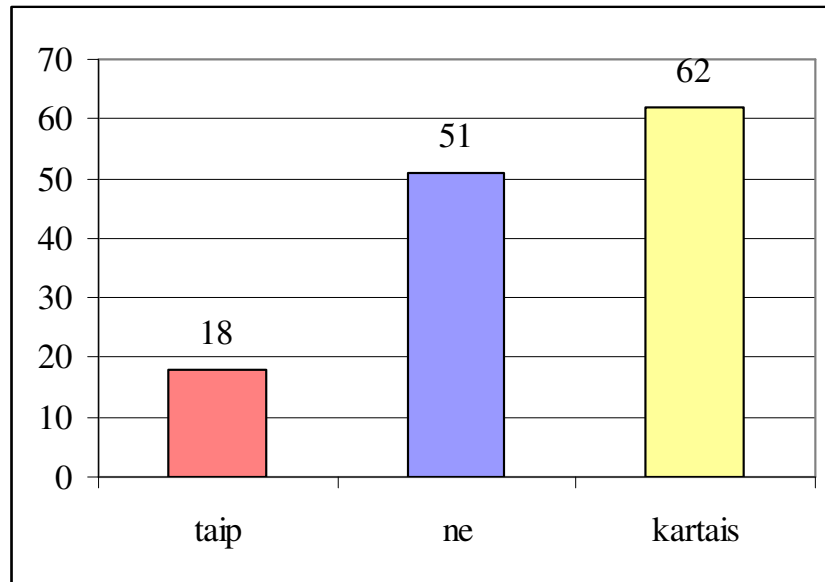
- Ar dažnai lankotės darželio renginiuose?
- Ar dažnai padedate organizuoti renginius darželyje?

13 pav. Tėvų lankymasis darželio renginiuose (N=131)

13 paveiksle matyti, kad 71 (54%) respondentas dažnai lankosi darželio renginiuose, 48 (37%) – tik kartais. Tačiau net 12 (9%) respondentų teigia, kad nesilanko ugdymo įstaigos organizuojamuose renginiuose.

14 paveiksle matomas priešingas 13 paveikslui vaizdas. Kartais renginius padeda organizuoti 62 (47%) respondentų, 51 (39%) tėvų neteikia renginių organizatoriams jokios pagalbos ir tik 18 (14%) respondentų dažnai padeda darželio pedagogams organizuoti įvairius renginius.

14 pav. Tėvų pagalba organizuojant renginius darželyje (N=131)

Šie gauti rezultatai leidžia teigti, kad tėvai aktyvesni renginių stebėtojai, nei organizatoriai. Įdomūs tėvų pasiūlymai dėl papildomos veiklos, gerinančios vaiko socializaciją, įvedimo darželyje.

Valdorfo darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- vaidybos, šokių užsiėmimų (30 m. 2 vaikų motina; 33 m. 1 vaiko motina; 33 m. 2 vaikų motina);
- įvairių rankdarbių užsiėmimų (29 m. 2 vaikų motina);
- mankštos, sporto, euritmijos užsiėmimų (36 m. 2 vaikų motina; 31 m. 2 vaikų motina);
- žaidimų, kuriuose vaikai galėtų įgyti praktinės patirties, išbandyti įvairias roles (27 m. 1 vaiko motina).

„Vaikystės“ darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- anglų kalbos (25 m. 2 vaikų tėvas);
- mankštos (40 m. 2 vaikų motina);
- įvairesnės muzikinės veiklos (28 m. 1 vaiko motina; 35 m. 2 vaikų motina);
- dainavimo (36 m. 2 vaikų motina).

„Etiudo“ darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- dailės, muzikos, šokių užsiėmimų (27 m. 2 vaikų motina; 35 m. 3 vaikų motina);
- sporto (32 m. 1 vaiko tėvas; 30 m. 1 vaiko motina);
- užsienio kalbos (38 m. 2 vaikų motina);
- žaidimų, ugdančių bendravimą ir pagarbą (32 m. 2 vaikų motina);
- dramos, keramikos ir tautinių tradicijų būrelių (31 m. 2 vaikų motina).

M.Montessori darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- sportinės veiklos (32 m. 2 vaikų motina; 34 m. 2 vaikų motina; 37 m. 2 vaikų tėvas);
- šokių būrelio (25 m. 1 vaiko motina);
- dramos būrelio (30 m. 3 vaikų tėvas; 33 m. 1 vaiko motina).

„Želmenėlio“ darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- išvykų, ekskursijų (42 m. 1 vaiko motina; 36 m. 1 vaiko motina; 34 m. 1 vaiko motina; 26 m. 1 vaiko motina; 34 m. 2 vaikų motina);
- tautinių šokių (36 m.1 vaiko motina);
- dramos (29 m. 2 vaikų motina; 31 m. 2 vaikų motina);
- anglų kalbos būrelio (34 m. 1 vaiko motina).

„Girstučio“ darželį lankančių vaikų tėvai mano, kad trūksta:

- dailės būrelių (36 m. 2 vaikų motina; 34 m. 1 vaiko motina);
- sportinės veiklos (32 m. 3 vaikų motina);
- nemokamų dailės, šokių būrelių (35 m. 2 vaikų motina; 30 m. 1 vaiko motina).

Apibendrinant tėvų apklausos duomenis galima teigti, kad tėvai labiau pasitiki pedagogų kvalifikacija, o ne įvairiausiomis metodikomis ar ugdymo programomis. Jie labiau linkę stebėti vaiko veiklą darželyje, nei padėti organizuoti ar dalyvauti kartu. Kita vertus, tėvai suinteresuoti, kad jų vaikai aktyviai dalyvautų sportinėje bei meninėje veikloje, daugiau judėtų, muzikuotų, vaidintų, šoktų, dainuotų ar pieštų. Jie supranta ir pritaria, kad meninė veikla gerina vaiko socializaciją. Artimiausi šeimos nariai geriausiai pažįsta savo vaiką, todėl jie turėtų sudaryti savo vaikui sąlygas plėtoti savo kompetencijas ir namuose, sukurti aplinką, kuri padėtų jam realizuoti savo saviraiškos galimybes. Tai padėtų efektyviau vaikui socializuotis šiuolaikinėje visuomenėje.

IŠVADOS

1. Meninė veikla ikimokyklinėse įstaigose gerina ikimokyklinio amžiaus vaikų socializaciją.
2. Meninis ugdymas teigiamai veikia svarbiausius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius, t.y. emocinius, pažinimo ir judėjimo. Ikimokyklinių įstaigų pedagogai mano, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijos efektyvimumui geriausiai tinkantys ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdai yra judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones, tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis bei savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu.
3. Meninė veikla gerina svarbiausias vaiko ugdymo(si) kompetencijas. Stipriausiai su visomis vaiko ugdymo(si) kompetencijomis susijęs savaiminis vaikų judėjimas. Su socialine kompetencija turi ryšį savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu bei tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis. Tuo tarpu meninė kompetencija, pedagogų manymu, susijusi su savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu, tradiciniais žaidimais ir žaidimais su taisyklėmis. Pedagogai didžiausią dėmesį skiria vaiko socialinės ir pažinimo kompetencijų ugdymui. Meninės kompetencijos ugdymas užima ne paskutiniąją vietą vaiko ugdymo procese. Pedagogai mano, kad meninis ugdymas labai padeda vaikui pažinti pasaulį, ugdo vaiko emocinę kultūrą ir yra labai svarbi prielaida vaiko intelektiniam brendimui, emociniams ir pažinimo poreikiams, kas irgi teigiamai įtakoja vaiko sėkmingą socializaciją

REKOMENDACIJOS

Pedagogams:

- Siekiantiems efektyvesnės vaikų socializacijos, rekomenduojama savo veikloje taikyti įvairesnius darbo metodus: ne tik tradicinius, bet ir netradicinius, kurie būtų svarbūs ir meninei vaikų veiklai.
- Skatinti vaiko laisvą ir savarankišką mąstymą. Sukurti erdvę vaikui savarankiškumui, iniciatyvai ir smalsumui ugdytis, suteikti neribotų saviraiškos galimybių.
- Ieškoti naujų veiklos formų bei metodų, padedančių ugdyti vaiko svarbiausias kompetencijas. Ypač atkreiptinas dėmesys į meninės veiklos rūšis, kaip muzika, dailė, drama ir choreografija.
- Didesnį dėmesį skirti darželio bendruomenės formavimui, t.y. įtraukti tėvus ir vyresnius šeimos vaikus į darželio kultūrinę veiklą, nes, kaip rodo atlikti tyrimai, tėvai ne itin noriai dalyvauja ikimokyklinės įstaigos veikloje.

Tėvams:

- Ne tik domėtis vaiko menine veikla, bet ir kartu aktyviai dalyvauti įvairiuose renginiuose.
- Sudaryti vaikui sąlygas plėtoti savo kompetencijas ir namuose, sukurti aplinką, kuri padėtų vaikams realizuoti savo saviraiškos galimybes.
- Domėtis vaiko pasiekimais, skatinti jį, padėti, kai nesiseka.

LITERATŪRA

1. Ališauskienė S., Gudonis V., Mikulėnaitė V., Petrulytė J., Radzevičienė L. (2003). Ankstyvasis ugdymas: dabartis ir perspektyvos. Šiauliai.
2. Alper C.D. (1992). Early childhood music education// The early childhood curriculum. New York.
3. Andriekienė R.(1993). Vaiko savęs suvokimas ir vertinimas / Dorinis ugdymas. Šiauliai.
4. Andriekienė R.M., Ruzgienė A. (2001). Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda.
5. Bajerčius K. (1992). Menas vaiko pasaulyje// Mokykla. Nr.2 . P.26.
6. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas (2003). Vilnius.
7. Bitinas B. (1995). Auklėjimo procesas. Vilnius.
8. Brazauskaitė A. (2004). Vaikų dailės terapinis aspektas. Vilnius.
9. Brochmann I. (1998). Vaikų piešinių paslaptys. Vilnius.
10. Butkienė G., Kepalaitė L. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Vilnius.
11. Caughlin P.A., Hansen K.A., Heller D., Kaufmann K.L., Stolberg J.K., Walsh K.B. (1997). Step by Step (Gera pradžia) // Į vaiką orientuotų grupių kūrimas: Knyga auklėtojais. Vilnius.
12. Čepienė R., Česnauskienė D., Rugevičius M., Žakaitienė A. ir kt. (1997). Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje: I, II. Klaipėda.
13. Dabužinskis M. (1930). Apie vaikų piešimą // Motina ir vaikas. Nr.12. P.6.
14. Daugirdaitė-Sruogienė V. (1930). Auklėjimas ir jo tikslai // Motina ir vaikas. Nr.1. P.5.
15. Denzin N. (1997). Childhood Socialization. Sati Francisko.
16. Elkin F. (1983). Socialization and Ethnic Identity. Toroto.
17. Gaižutis A. (1993). Menas ir grožis // Mokykla. Nr.1.
18. Gaižutis A. (1988). Vaikystė ir grožis. Kaunas.
19. Geahigan G. (1992). The Arts in Education: a Historical Perspective// The Arts, Education and Aesthetic Knowing. Part II. Chicago.
20. Gordon E. (1999). Vaiko muzikalumo puoselėjimas. Vilnius.
21. Grigonis A. (1998). Individualioji mokymo programa / Sudėtinga vaikystė. Vilnius.
22. Griunelius M.E. (1999). Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Vilnius.
23. Gučas A. (1990). Vaiko ir paauglio psichologija. Kaunas.
24. Gudelis S. (2000). Medžiaga bendrosios psichologijos paskaitoms. Šiauliai.
25. Iben G. (1989). Das Dialogische in der Heilpädagogik. Mainz.

26. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
27. Juknienė R.M. (1999). Vaikų ugdymo daile svarba ikimokykliniame amžiuje// Ugdyti vaikus daile. Kaunas. P.50-52.
28. Juodaitytė A. (2002). Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius.
29. Juodaitytė A. (2003). Vaikystės fenomenas: socialinis – edukacinis aspektas. Šiauliai.
30. Katinienė A., Vaičienė A. (2001). Muzika vaikų darželyje. Šiauliai.
31. Kazragytė V. (1997). Kognityvinis požiūris į vaiko kūrybinių gebėjimų ugdymą// Žvirblių takas. Nr.2. P.23.
32. Kievišas J., Gaučaitė R. (2000). Vaiko veikla meninio ugdymo procese. Šiauliai.
33. Kievišas J. (1997). Vaiko muzikinė raiška. Šiauliai.
34. Kirsten A.H., Kaufmann K.K., Saifer S. (2000). Step by Step (Gera pradžia)// Ugdymas ir demokratinė kultūra. Vilnius.
35. Leliūgienė I. (2003). Socialinė pedagogika. Kaunas.
36. Litvienė B. (1998). Muzika padeda gimti tobulėje //Muzikos link. Nr.17.
37. Lowenfeld V., Lambert Brittain W. (1964). Creative and Mental Growth, 4th ed. New York.
38. Lukoševičius A., Ruzgienė A. (1996). Vaikų socialinių įgūdžių raida įvairiomis sąlygomis. Vilnius.
39. Lukoševičius A. Ruzgienė A. Vaičiūnienė R. (1999). Vaikų socialinių įgūdžių raida įvairiomis sąlygomis// Lietuvos vaikų darželis: praeitis ir dabartis. Vilnius.
40. Matlašaitienė R. (1993). Meninė veikla // Vėrinėlis. Vilnius. P.117.
41. Matlašaitienė R. (Sud.). (1999). Ugdyti vaikus daile: Straipsnių rinkinys / Kaunas.
42. Matlašaitienė R., Žukausnienė R. (1998). Menų darželio samprata // Mokykla. Nr.7. P.29-31.
43. Matonis V. (1991). Muzika. Asmenybė. Kultūra. Vilnius.
44. Matonis V. (2000). Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Vilnius.
45. Miškinis K. (2003). Šeima žmogaus gyvenime. Kaunas.
46. Monkevičienė O. (Sud.). (2001). Ankstyvojo ugdymo vadovas / Vilnius.
47. Montessori M. (2000). Vaikystės paslaptis. – Kaunas.
48. Narvydaitė D. (1983). Piešimo mokymas ikimokykliniame amžiuje. Kaunas.
49. Neifachas S. (2004). Optimalaus priešmokyklinio ugdymo konceptualizavimosi kontekstai: Įvadas į kritinio mąstymo studijas. Vilnius.
50. Pečkauskaitė M. (1929). Kas tai yra auklėjimas? // Motina ir vaikas. Nr.1. P.3.
51. Petrulytė D. (1993). Vaikas – Dievo dovana. Kaunas.
52. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos (2004). Vilnius.

53. Psichologai apie žmogaus raidą. (1999). Kaunas.
54. Radzevičienė L. (2003). Vaikų turinčių specialiųjų poreikių psichosocialinė raida. Šiauliai.
55. Saifer S., Bauman M., Isenberg J.P., Jalongo M.R. (1997). Step by Step: Individualizuotos mažamečių vaikų ugdymo programos. Vilnius.
56. Suzuki idėja Lietuvoje: nūdienu ir perspektyvos (2005). Kaunas.
57. Šlapelienė L. (1929). Motinos rolė meno auklėjime // Motina ir vaikas. Nr.5. P.7.
58. Šteineris R. (2000). Žmogiškosios esybės vystymasis. Vilnius.
59. Vaikas visuomenėje ir jo socializacija: Straipsnių rinkinys (1998). Kaunas.
60. Vaikų ugdymas menine veikla: Straipsnių rinkinys (1994). Klaipėda.
61. Vėrinėlis (1995). II dalis/ Sud. O.Monkevičienė. Vilnius.
62. Žukauskienė R. (2002). Raidos psichologija. Vilnius.

PRIEDAI

INTERVIU KLAUSIMAI VAIKAMS

1. Koks tavo vardas?
2. Ar žinai savo pavardę?
3. Ar žinai savo namų adresą?
4. Kada tu gimei?
5. Kiek tau metų?
6. Ar patinka būti darželyje?
7. Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?
8. Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?
9. Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?
10. Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?
11. Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?

„ETIUDAS“

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Normantas, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	-
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Viltė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Žiemą
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Patinka piešti
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Skaistė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet pamiršo
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes žaidžia, švenčia
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Danielius, 3 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Neatsimena
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	3 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes daug žaislų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Emilius, 3,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Žino dieną
5.	Kiek tau metų?	3,5 metų
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes įpratęs
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Piešimo būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Dominyka, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Neprisimena
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes gražūs žaislai ir daug vaikų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Nojus, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodo
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Dainuoja, šoka, piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Jokūbas, 4,5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Darius, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimei?	Vasarą
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes žaidžia ir turi draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Nojus, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimei?	Vasarą, 3 dieną
5.	Kiek tau metų?	4,5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes viską išmoksti
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Gabrielė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes žaidžia
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Lukas, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Vasarą, bet tiksliai nežino
5.	Kiek tau metų?	4,5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes turi daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Piešimo būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Mėgsta piešti

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Justė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet tiksliai nepasakė
4.	Kada tu gimėi?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes dainuoja, piešia, šoka
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Dainuoja, šoka, piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Gytis, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet netiksliai
4.	Kada tu gimėi?	Balandžio mėnesį
5.	Kiek tau metų?	Bus 5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes viską darome
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Lipdo, piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Nelanko
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Rolandas, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino tiksliai
4.	Kada tu gimėi?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Daug žaidžia, piešia
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Mėgsta piešti
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Dailės būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Mėgstu piešti

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Gustė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimėi?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Daug žaidžia, daug žaislų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Andrius, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino tiksliai
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Šoku su Monika

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Monika, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Gerai vaikai, auklėtoja
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Šoku su Andriumi

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Mindaugas, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet nepamena
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Turi daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Žydrius, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino tiksliai
4.	Kada tu gimei?	Vasarą, ji - Liūto ženklas
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Turi daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Evelina, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Gimimo datos nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka būti grupėje
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Draugiški vaikai
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, bet šokti nemėgsta
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Karolina, 6 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Žino
5.	Kiek tau metų?	6 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Noriai eina į darželį
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Šoka, piešia, mėgsta dainuoti
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Taip, patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Šoka su šokių vadove

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Aidas, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Vaikai draugiški ir neskriaudžia
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Nelanko, bet norėtų šokti
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Saulius, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, muzikuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Nelanko, bet norėtų lankyti
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Ugnius, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Šoka, piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Andrius, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Tauras, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Nežino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Gera auklėtoja
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Šoka, piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka šokti su berniukais

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Lena, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino, bet nesako
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Kai saulė šviečia pavasarį
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Samanta, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Paulius, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodo
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka žaisti
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Mindaugas, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Rodo piršteliiais
6.	Ar patinka būti darželyje?	-
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	-
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Šokių
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka šokti su Pauliumi

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Kamilė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Labai patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Gera auklėtoja, draugiški vaikai
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Dainuoja, šoka, piešia
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Giedrė, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes yra daug gražių žaislų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Lanko šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka šokti su Viliumi

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Vakaris, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Nežino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	Parodė
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes yra daug vaikų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Danielis, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4,5 metų
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes daug žaislų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Martynas, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	Lanko šokių būrelį
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Patinka
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	Šoku vienas

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Justinas, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Vasarą
5.	Kiek tau metų?	4 metai, greitai bus 5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Nepatinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Nepatinka, nes yra piktų vaikų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Gabrielius, 4 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Nežino
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	4 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes daug draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, šoka, dainuoja
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Monika, 4,5 metų
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet ne tiksliai
4.	Kada tu gimei?	Vasarą
5.	Kiek tau metų?	4,5 metų
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, turi draugų
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	-
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

Eil. Nr.	Interviu klausimas	Marius, 5 metai
1.	Koks tavo vardas?	Žino
2.	Ar žinai savo pavardę?	Žino
3.	Ar žinai savo namų adresą?	Žino, bet ne tiksliai
4.	Kada tu gimei?	Nežino
5.	Kiek tau metų?	5 metai
6.	Ar patinka būti darželyje?	Patinka
7.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti darželį?	Patinka, nes daug draugų, žaidžiame
8.	Ar darželyje piešiate? Muzikuojate? Dainuojate? Šokate?	Piešia, dainuoja, šoka
9.	Kokį būrelį (užsiėmimus, pamokėles) lankai?	-
10.	Ar patinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-
11.	Kodėl patinka ar nepatinka lankyti šį būrelį (užsiėmimą, pamokėlę)?	-

ANKETA IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGAMS

Gerbiami Kolegos, Kauno mieste atliekami su ikimokykliniu ugdymu susiję edukaciniai tyrimai, kuriuose labai svarbi ir Jūsų nuomonė, išreikšta šioje anketoje. Todėl kviečiame Jus bendradarbiauti užpildant šią anonimišką anketą, kurios rezultatai bus panaudoti rašant magistro darbą, neatskleidžiant Jūsų individualių duomenų.

Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti meninės veiklos įtaką ikimokyklinio amžiaus vaiko socializacijai.

Iš anksto dėkojame už bendradarbiavimą.

Pateikite ir įvertinkite savo atsakymo variantą arba pateiktus atsakymų variantus 5 balų sistema:

1	2	3	4	5
nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu

- Kokių vaidmenį Jūsų darželio ugdymo turinyje vaidina šios pedagoginės idėjos ir metodai?
 - M. Montessori
 - Š.Suziuki
 - R.Šteinerio
 - „Geros pradžios“
 - „Vėrinėlio“
 - kita.....
- Jūsų darbe atliekamų vaidmenų svarba ugdymo procese:
 - organizatoriaus, patarėjo
 - socialinio pedagogo
 - tėvų
 - globėjų
 - draugo
 - kita
- Kokią svarbą ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai turi ugdymo programų tikslų ir uždavinių realizavimo būdai?:
 - savaimingas vaikų judėjimas
 - judėjimo skatinimas, tinkamai įrengus aplinką ir parinkus priemones
 - savaiminga kūrybinė improvizacija judesiu
 - problemų sprendimas kūrybiniu judesiu
 - tradiciniai žaidimai ir žaidimai su taisyklėmis
 - kiti.....
- Ugdymo procese skirate dėmesį šioms svarbiausioms vaikų ugdymo(si) kompetencijoms:
 - socialinė kompetencija – gyventi ir būti greta, kartu
 - sveikatos kompetencija – sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti
 - pažinimo kompetencija – tyrinėti ir atrasti pasaulį
 - komunikavimo kompetencija – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti išreiškiant save ir bendraujant su kitais
 - meninė kompetencija – įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis
- Kokių vaidmenį atlieka meninė veikla, naudojama vaiko socializacijos gerinimui?
 - dailė
 - muzika
 - choreografija
 - drama
 - kita.....
- Ar svarbu įtraukti į vaikų meninį ugdymą tėvus?

taip ne kartais

7. Kokią svarbą meninis ugdymas teikia išvardintoms raidos sritims?
- emocinei raidai
 - socialinei raidai
 - intelekto raidai
 - fizinei raidai
 - kita.....
8. Kokią svarbą vaiko gebėjimų lavinimui turi muzika?
- jausmų reiškimui
 - bendravimui
 - pasitikėjimui
 - kūrybiškumui
 - nepriklausomybei
 - aktyvumui
 - dėmesingumui
 - klausai
 - savarankiškumui
 - kita.....
9. Kokią svarbą vaiko gebėjimų lavinimui turi dailė?
- jausmų reiškimui
 - kūrybiškumui
 - pastabumui
 - mąstymui
 - nepriklausomybei
 - savitumui
 - orientacijai
 - judesiams
 - kita.....
10. Kokią svarbą meninis ugdymas turi svarbiausiems ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikiams:
- emociniams poreikiams
 - pažinimo poreikiams
 - judėjimo poreikiams
11. Kokia meninio ugdymo svarba ikimokyklinio amžiaus vaikų socializacijai?
- padeda vaikui pažinti pasaulį
 - padeda vaikui įgyti bendravimo įgūdžių
 - prielaida vaiko intelektualiam brendimui
 - padeda ugdyti vaiko emocinę kultūrą

12. Kokios pagalbos darželio personalui reikėtų iš tėvų, siekiant pagerinti vaiko socializaciją?

.....

.....

Dėkoju, kad sąžiningai ir nuoširdžiai atsakėte į visus anketos klausimus. Dabar atsakykite į keletą klausimų apie save. Atsakymą įrašykite.

1. Amžius _____
2. Lytis _____
3. Išsilavinimas _____
4. Pedagoginio darbo stažas _____
5. Kvalifikacinė kategorija _____
6. Grupės modelis, kurioje dirbate _____
7. Su kokio amžiaus vaikais dirbate? _____

ANKETA TĖVAMS

Gerbiami Tėveliai, Kauno mieste atliekami su ikimokykliniu ugdymu susiję edukaciniai tyrimai, kuriuose labai svarbi ir Jūsų nuomonė, išreikšta šioje anketoje. Todėl kviečiame Jus bendradarbiauti užpildant šią anonimišką anketą, kurios rezultatai bus panaudoti rašant magistro darbą, neatskleidžiant Jūsų individualių duomenų.

Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti meninės veiklos įtaką ikimokyklinio amžiaus vaiko socializacijai.

Iš anksto dėkojame už bendradarbiavimą.

Pateikite ir įvertinkite savo atsakymo variantą arba pateiktus atsakymų variantus 5 balų sistema:

1	2	3	4	5
nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu

1. Šį darželį pasirinkome, nes:

- arti namų
- ugdymo programų įvairovė
- dirba kvalifikuoti pedagogai
- ugdomi meniniai gebėjimai
-

2. Pradėjus lankyti šį darželį...

- vaikas tapo savarankiškesniu
- praturtėjo vaiko kalba
- vaikas pradėjo aktyviau domėtis aplinka
- vaikas tapo progresyvesniu
- vaikas tapo uždaru
- vaikas tapo agresyvesniu
-

3. Ar noriai Jūsų vaikas eina į darželį?

taip ne kartais

4. Ar dažnai lankotės darželio renginiuose?

taip ne kartais

5. Ar dažnai padedate organizuoti renginius darželyje?

taip ne kartais

6. Ar patenkinti darželio ugdymo programomis?

taip ne neturiu nuomonės

7. Jūsų pageidavimai, pastabos darželio personalui dėl vaiko ugdymo:

.....

8. Kokią papildomą veiklą, gerinančią Jūsų vaiko socializaciją, siūlote įvesti darželyje?

.....

Dėkoju, kad sąžiningai ir nuoširdžiai atsakėte į visus anketos klausimus. Dabar atsakykite į keletą klausimų apie save. Atsakymą įrašykite.

1. Amžius

2. Lytis

3. Išsilavinimas

4. Šeimos sudėtis (pilna, nepilna)

5. Vaikų skaičius šeimoje

5.1. lentelė.

Tiriamieji pedagogai pagal amžių (N=114)

Amžius	Skaičius	Procentas
24	2	1,8
25	1	0,9
26	2	1,8
28	1	0,9
29	1	0,9
30	7	6,1
31	2	1,8
32	6	5,3
33	2	1,8
34	6	5,3
35	10	8,8
36	5	4,4
37	3	2,6
38	10	8,8
39	9	7,9
40	11	9,6
41	1	0,9
42	7	6,1
43	5	4,4
44	1	0,9
45	3	2,6
46	2	1,8
47	1	,9
48	4	3,5
49	3	2,6
50	1	0,9
51	2	1,8
52	2	1,8
53	1	0,9
56	2	1,8
57	1	0,9
Viso	114	100

6.1. lentelė.

Tiriamieji tėvai pagal amžių (N=131)

Amžius	Skaičius	Procentas
24	3	2,3
25	5	3,8
26	3	2,3
27	7	5,3
28	8	6,1
29	9	6,9
30	14	10,7
31	10	7,6
32	10	7,6
33	6	4,6
34	14	10,7
35	11	8,4
36	7	5,3
37	1	0,8
38	4	3,1
40	8	6,1
41	3	2,3
42	3	2,3
43	3	2,3
44	1	0,8
49	1	0,8
Viso	131	100

7.1. lentelė.

Tėvų išsilavinimas ir darželio pasirinkimas (N=131)

Išsilavinimas		Arti namų					
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	viso
pagrindinis	skaičius				1		1
	%				2,9%		0,8%
vidurinis	skaičius	7	1	7	11	11	37
	%	19,4%	14,3%	53,8%	32,4%	26,8%	28,2%
aukštesnysis	skaičius	10	4	1	11	14	40
	%	27,8%	57,1%	7,7%	32,4%	34,1%	30,5%
aukštasis	skaičius	19	2	5	11	16	53
	%	52,8%	28,6%	38,5%	32,4%	39,0%	40,5%
viso	skaičius	36	7	13	34	41	131
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

p<0,5 (0,117)

7.2. lentelė.

Tėvų išsilavinimas ir darželio pasirinkimas (N=131)

Išsilavinimas		Ugdymo programų įvairovė					
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	viso
pagrindinis	skaičius			1			1
	%			6,3%			0,8%
vidurinis	skaičius	13		4	12	8	37
	%	35,1%		25,0%	29,3%	24,2%	28,2%
aukštesnysis	skaičius	10	3	5	13	9	40
	%	27,0%	75,0%	31,3%	31,7%	27,3%	30,5%
aukštasis	skaičius	14	1	6	16	16	53
	%	37,8%	25,0%	37,5%	39,0%	48,5%	40,5%
viso	skaičius	37	4	16	41	33	131
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

p<0,5 (0,356)

7.3. lentelė.

Tėvų išsilavinimas ir darželio pasirinkimas (N=131)

Išsilavinimas		Ugdomi meniniai gebėjimai					
		nesvarbu	mažai svarbu	vidutiniškai svarbu	svarbu	labai svarbu	viso
pagrindinis	skaičius			1			1
	%			7,7%			0,8%
vidurinis	skaičius	12		7	11	7	37
	%	37,5%		53,8%	37,9%	14,3%	28,2%
aukštesnysis	skaičius	6	5	2	12	15	40
	%	18,8%	62,5%	15,4%	41,4%	30,6%	30,5%
aukštasis	skaičius	14	3	3	6	27	53
	%	43,8%	37,5%	23,1%	20,7%	55,1%	40,5%
viso	skaičius	32	8	13	29	49	131
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

p<0,5 (0,154)